

△ V Praze 31. prosince

At jak chci napravo šífe hledím a nalevo zrak bystře otáčím, — rok končí šófl! Totiž pro ostatní lidstvo — já bych ani nebyl pořádný fejetonista, kdybych neměl upřímnou radost ze zakaboněnosti svých drahých bližních. Byl to pěkný rok: klopýtal se přes dvanáct celých měsíců s poodevřenou hubou, s vytřeštěným okem a s vlasy hluboko do čela svislými — frizúrou blbců.

Je v koncích. Už to zvěstují i pražské krámy. Z výkladů jich zmizely jakoby rázem všechny ty titěrky „vánoční“, všechny dárky a věci pouze luxovní, a ustoupily věcem praktickým, nutným a potřebným: bálovým věncům, bálovým vějířům, bálovým rukavičkám atd. Masopust je zde s celou opravdovostí svou — chudinky naše holčičky, ty se zase nadrou! V porovnání s prací jejich je všechna masopostní práce mužská pravou hříčkou. Nehledě ani k tomu, že výsledkem celého toho namáhání bývá pro děvče jen manželské otroctví, kdežto muž si vypracuje pravý poklad: ženu. Pachtění se za poklady — nejen dvounohými — je ostatně znakem nynější doby: Ital Banzoni hledá velký poklad Jugurtův, Němec Schliemann hledá v Malé Asii poklady starořecké, a hosté pražského hostince pana K. hledají v „třicáté jitrnici“ dukát. Největších pokladů nabude nyní ale nově založené městské muzeum plzeňské: obec pražská kolegiálně přislíbila, že tam dodá všechny letošní silvestrovské opice. Zvláštní komise znalců už je sestavena, která ohledá každou opici jednotlivou, aby zjistila čistý a nepochybný její plzeňský původ.

Brzy ale by mne byl rok 1878 mohl zarmoutit na samém konci svém. Spolek českých žurnalistů měl včera benefici svou a zvolil k tomu Shakespearovo drama Timon aténský. Čeští žurnalisté mají značné a patrné chyby své, jež při

známé bystrosti českého zraku neujdou u nás téměř nikomu; přesto mají ale také tu onu zcela pěknou vlastnost, ba mají řadu i nepopíratelných takzvaných zásluh, a nebezpečí bylo tedy dosti hrozné, že bude chtít obecenstvo dokázat uznání a takt svůj a že se snad naposled dostaví v počtu zcela slušném. Také bylo na pováženou to, že Timon aténský v Praze do včerejška vůbec ani nebyl nikdy dáván a že pochází od Shakespeara, spisovatele to poněkud talentovaného, obecenstvo že tedy bude nejen zvědavé, nýbrž bude chtít osvědčit i vzdělanost svou a touhu po zábavě skutečně nové. K smíchu spolek žurnalistů! Ještě víc k smíchu Shakespeare! Zdravé jádro obecenstva odolalo všem těm malicherným dráždivlům a zůstalo co zcela rozumné obecenstvo hezky doma. Snad je mu Shakespeare také příliš málo „slovanský“ — v té věci je naše obecenstvo skutečně jako ze železa! Ruce nohy si může přetlout, aby vidělo komediantství meiningské nebo aby za drahý peníz slyšelo nějakou přestárlou přednášku Brehmovu, — ale přijde-li mu někdo s něčím *neslovanským*, ten si dá!

Že prý zmíněný Shakespeare je už mrtev — to je škoda! Posadit ho včera do lóže, aby viděl pikantní tu návštěvu! Ten by se byl ohmatával! „To jsem já — William Shakespeare —, o němž říkají, že jsem ‚bohem mezi lidmi‘? Já ‚labuť avonská‘? Já ‚nesmrtelník stratfordský‘? Já, jemuž po světě věnováno tisíce pomníků? O jehož dílech v každé literatuře povstala zas celá literatura zvláštní? Překlad jehož spisů je prý ‚chloubou literatury české‘? Jehož staletá oslava přednedávnem děla se v Praze způsobem tak okázalým?“ — A byl by honem garderoběří dal šesták a utekl někam do nejzapomenutější hospůdky na Hradčanech, jen aby se nesetkal se žádným živoucím člověkem! — Nejsem škodolibý, ale Shakespeareovi bych přál, aby byl takhle českým spisovatelem. Třeba českým spisovatelem dramatickým. V Anglii, a to v době, když národ anglický byl ještě nevzdělaný, vydělal si Shakespeare dosti brzy tolik, že mohl žít pak co „zámožný soukromník“. U nás — ale počkejme, teď mně něco napadá — je to pravda, že jistý pražský krejčovský mistr vynalezl pro české dramatické

spisovatele zcela zvláštní druh kabátů, takzvané „tantiénní“, s dvojnásobnými koženými kapsami? —

V politickém ohledu dařilo se nám letos zrovna tak mizerně jako leta předešlá — chvála pánu bohu! My bychom jinak ukrutně zbujněli! My, kdyby se nám dobře vedlo, našli bychom naposled ve světě i nějaké přátele — a zač přátelé stojí, učí Timon aténský. Ostatně neškodí trochu politických malérů — týž Timon tvrdí: „Žádná doba není tak špatná, aby člověk v ní nemohl být poctivým!“ Chraňme si tedy tu nynější dobu špatnou, která nám dává příležitost tak skvělou k poctivosti! Nehleďme ji zlepšit, nespíchejme! Poslouchejme slova vůdcovská, která tvrdí, že to tak rychle nejde, že stojí mocné síly proti nám. Je-li těžko prorazit, tedy honem raděj ještě několik let nečinné politiky!

To radím národu s onou upřímností, která je tak pěknou ozdobou mou. Třeba by mne byl národ tak trochu teď na sklonku roku zanedbal. Také mně mohl poslat několik těch pochvalných dekretů, jako učinil například Poslu z Prahy. — „Blahodárná činnost“, „nezištné působení“, „věrný rádce“, „pravý dobrodinec národa“ — myslím, že by mne to bylo lechtalo.

A mohu-li něco také pánu bohu radit pro rok 1879, radím mu, aby nás nezasypával dary. Hlavně ale, aby se z darů svých až nevydal. Pak by si ho všímal teprv málokdo!

NÁRODNÍ LISTY 1. ledna 1879

V Praze 15. ledna

Dvě věci, ovšem vedlejší, poutají dodnes pozornost žurnálů k popravě Španěla Olivy Moncasiho, ačkoli se děla „již před několika dny“ — takto strašně už dlouhou dobou pro každý pořádný žurnál. Předně pikantní notice, že kat, který Moncasiho garottou popravil, býval druhdy — lyrickým tenórem, a za druhé v jiném směru zas pikantní notice, jak lid rval se o kousek „rubáše Moncasiho“ a dával čísti mši za jeho duši.

Zajímavá bude snad čtenářům našim, že „dušičky popravených“ těší se na mnohých místech zcela zvláštnímu kultu. Šibenice a popraviště ovšem všude přičinily dosti mnoho k pověrám lidu; avšak nikde se popraveným nepodkládá taková váha jako v Sicílii, kraji „palem a bájek“.*

„Armi di li corpi decullati“, dušičky statých těl, rozeznávají se sice od vlastních „armi santi“, dušiček svatých či očištěných, často se s nimi ale zas smíchávají, ba někdy se i tak ctějí jako světci církevní. Muži i ženy, staří mladí, mají-li prosbu nebo přání nějaké, obracují se k těmto tajným ochrancům, kteří vždy jsou ochotni buď pomoci okamžitě, buď roušku z budoucnosti odestřít.

Kde se ty dušičky zdržují, neví se dobře. Lítají ale na ochranu lidem všude po světě, a lze je tedy nalézt kdekoli. V městech procházejí se ulicemi, na venkově milují zvláště řeky a poříčí, a na moři lze hlas jejich slyšet uprostřed největší bouře, jižto utišují. Zkoumatel Giuseppe Pitré vydal o nich zvláštní učenou monografii. Palermo je dle něho hlavním sídlem podivného toho kultu, poněvadž popravy, zvláště v minulých věcích na Sicílii hojné, nejvíce se v hlavním tom městě děly. Již roku 1541 povstal tam

* Citovaný již spis manželů Düringsfeldů.

„Spolek bílých“, jichž úkolem bylo těšiti odsouzené před jich smrtí. Roku 1630 založena „Církev umírajících“, modlící se za duše těch, kteří smrtí byli zločin svůj odpýkali. A později vystaven tam proslulý chrám „Duší ståtých“, podnes hlavní sídlo celého kultu.

Také v jiných městech sicilských jsou chrámy podobné, v Trapani, Marsale, Paceco, Noto a jinde. Ano Paceco závodí se samým Palermem. Tam doznává největší pocty duše jakéhos rolníka Franceska Frusteriho, jenž proti vůli ženy své byl vlastní matku zabil. K jeho obrazu — líčícímu Frusteriho vystupujícího na popraviště — putují lidé z daleka. Před jeho náhrobkem v kostele S. Francesco di Paola visí věčné světlo, tabulka v kostelní zeď zasazená zvěčňuje den jeho úmrtí, 5. listopad 1817, a prstonárodní veršovaná legenda „li parti di Frusteri“, chválící jeho zbožnou smrt a vypočítávající zázraky, jež po své smrti učinil, prodává se tištěna.

„Chrám ståtých“ v Palermě, stojící uprostřed cypřišů a oleandrů na březích Oreta, byl posléz roku 1865 restaurován a okrášlen. Před chrámem nalézá se popravených hrob, na němž věřící po vykonané pobožnosti růženec obětují a mezi posledními slovy modlitby své odpovědím dušiček naslouchají. Po obou stranách vchodu visí na sta obrázků votivních, zázraky znázorňujících, a obrázky starší musí ustupovat vždy novým. Mnohé jsou z roku 1860, obrazící boje s vojskem bourbonským. Národní vzbouření platilo ovšem za věc svatou, a pomoc dušiček musila se tedy dostavovat. S trikolórami na čepicích, s puškou v ruce, s „bunakou“ (národní torbou) na plecích stojí tu bojovníci v národním selském kroji svém proti vojákům; krvácejí sice, ale stojí jako zeď. Bouře mořská pohlcuje parníky plny garibaldiánů, ale „dušičky ståtých“ lodím pomáhají. Nejvíce zázraků děje se však na cestujících přepadených od loupežníků. Za života svého neměli „ti svatí“ sice sami žádného milosrdenství s blížními svými, po smrti ujímají se ale vždy slabšího. Někdy mají takový spěch, aby přišli včas, že vybíhají z hrobů co pouzí jen kostlivci.

Pomáhají ale také téměř ve všem jiném. Beznadějně

nemocnému vracejí zdraví, uvězněného osvobozují, upadlého vytahují zpod kol, zachraňují dělníka v továrně, roztrhnul-li se kotel. Není pak divu, že oslava jich tak vzrůstá, že z pouhých obětních peněz za leta 1858—1865 vzrostl kapitál až na čtyry mše denně. A kdežto po ostatní Sicílii jen pondělek dušičkám statých obětován, jsou jim v Pa-lermě obětovány dny dva, pondělek a pátek. V den ten jdou věřící od brány Garibaldiho bosí až k chrámu statých a odříkávají velkou řadu otčenášů a zdrávasů, mezi něž se vturuje „mystérie“.

*Dušičky moje staté,
devět je vás a po devíti se spojujete,
vystupte před otce všemohoucího,
vypravujte mu o bídě mé
a modlete se za mne dlouho tak,
až milostí svou mne obsype.*

Slůvko „devět“ vztahuje se k pověře, že se spojují vždy tři duše oběšených, tři statých a tři utopených ve spolek jeden, aby pomáhaly živým. Hlavní modlitba se děje před oltářem sv. Jana Křtitele, jenž sám byl stat a je patronem všech statých. Pak jde poutník ven k hrobu popravených, skloní se ke kamenu hrob zavírajícímu a naslouchá, slyší-li lehýnké zvonění. Stane-li se tak, zajiskří oči jeho a celý obličej září štěstím.

Nemůže-li ale někdo putovat do města, stačí také devítidenní pobožnost domácí. Prosebník rozsvítí za tiché noci svíci před obrazem dušiček, pootevře okno nebo dvěře domovní, pomodlí se celý růženec, přednese pak svou prosbu, určitě vyjádřenou — neboť pověra dí, že s dušičkami těmi musí se mluvit co nejurčitěji —, a připojí podobnou zas „mystérii“, konče však slovy:

*Dostanete růženec ten, ne však dřívě,
dokud nesplníte, oč vás žádám.*

Co vše ale mají ty dušičky vyplnit! Muž chce, aby obilí

platilo. Matka, aby syn z ciziny se vrátil. Děvče, které se s milovníkem svým pohádalo, chce, aby dušičky šly k němu a natloukly mu. Ouzkostlivě se naslouchá „ozvěně“ („li leccu“), zvěstující vyslyšení nebo nezdar. Co znamená dobré platí kokrhání kohouta, štěkot psa, hvízdot, zvuk kytary, pěkná, zvláště milostná píseň, hra zvonková, klepání na dveře domovní, rychlé zavření okna někde, rychlá jízda vozu kolem. Zlým znamením je mňoukání kočky (zvláště jsou-li příbuzní někde na cestách), hýkání osla, hádka, nárek, pláč, především ale chlemstot, jež působí voda do cesty vychrlená, snad proto, že připomíná prolité slzy.

Nejpříhodnější dobou pro modlitby ty je leto, jeť tišší, bouřemi nezneklidněné, a ozvěnu lže slyšet snáz. Myslí-li někdo, že ozvěně snad dobře porozuměl, dává pozor, co kolemjdoucí lidé mluví. „Je pravda“, „to se mně líbí“ jsou fráze příznivě potakující; „ne, nel“, „kdopak by na to myslel“, „to nemůž být!“ jsou nepřívětivé.

Dušičky chodívají za nocí v postavách lidských krajem. Někdy se také objevují v bílém rouchu na březích Oreta nebo přede dveřmi chrámu svého. V očích lidu přibírají tedy vždy víc a více příznaků pravých svatých na sebe. A na otázku, jak možno, že duše lidí, kteří mívali život sami co nejzločinnější, mohou se pak ctít co praví vyvolenci nebe, lze odpovědět jen, že lid je přirovnává k mučedníkům, kteří hříchy své smrtí jaksí odpykali, a tedy jsou očištěni a s bohem smířeni.

NÁRODNÍ LISTY 16. ledna 1879

△ V Praze 1. února

Těším se už na zejtfřejší noviny. Čtenář totiž snad už pozoroval se mnou, že nedělní čísla všech druhů novin jsou sice obyčejně největší, že v nich ale jaktěživo nového a zajímavého není ani za nehet. Zrovna tak jako by tři dny před nedělí se schválně nic nedělo a tři dny po nedělí se ani nic státi nemohlo. A to je tuze příjemné.

Člověk má alespoň čas oddat se pak v nedělní odpůldne zbožnému rozjímání a přitom pořádně si promyslit, čeho všeho se dočetl v novinách za minulých dnů. Člověk četl, že v Praze narodil se tyto dny skutečný Číňan, a kroutí hlavou nad tak zjevným důkazem, jak málo se dbá u nás veřejné bezpečnosti. Člověk četl, že papež Lev XIII. nemá peněz, sáhne si do své vlastní kapsy, a čím hloub ruka jede, tím více cítí, že papež Lev XIII. je člověk jako my, že má s námi Čechy ledacos společného a že se s nynější hlavou církve můžem nějak dorozumět i my, kteří se počítáme k straně svobodomyšlné a pokročilé. Četl, že budoucí Národní divadlo bude mít v parteru tolik a tolik míst k stání, vzpomene si na původní plán, dle kterého měla „veškerá místa v celém divadle být jen sedací“, a velebí architekta Zítka, že nám Čechům alespoň trochu pomohl na nohy. Četl, že v uherské Kaniži zástupce městského hejtmana dohodil dvě děvčata do „veřejného domu“, a myslí si: ano, když úřad sám se toho ujímá, musí být otázka veřejné prostituce brzy kloudně a řádně rozluštěna! Četl o celé řadě pěkných vražd a krádeží a těší se neúporné podnikavosti lidské. Četl, že lázeňská správa Karlových Varů a Teplic chce zapovědít polským židům příchod do lázní těch, a — vzdychne si — ne, tenhle ten zákaz se musí odvolat!

Že prý jsou ti polští židé *příliš nečisti!* — Jsem spravedliv

připouštím lázeňským těm správám, že polští židé tedy bývají skutečně trošičku nečisti. Ba — vezmem-li to přísně — oni jsou obyčejně tak nečisti, že by nestačil celý vařící se okeán, neřku-li nějaké vřídélko nebo pramínek, aby je umyl. Ale copak tam přicházejí za malicherným účelem, aby se umyli? Viděl jsem mnoho polských židů, když do těch lázní přicházeli, i když z nich odcházeli, a tolik mohu říci na své dobré svědomí, že odcházeli zrovna tak špinaví, jak byli přišli. Snad je vary vyčistily uvnitř, možná — zevnitř to ale najisto nebylo vidět. Špína je jejich radost, jejich pýcha, špína je národní obálkou, v níž nám tajuplný Východ zasílá tyto kudrnaté své syny. Vždyť je nemusíme rozbalovat! Bez špíny by pozbyli spokojenosti své, a přední podmínkou zdárného léčení je: spokojenost. Že prý nemívají ani košili na těle! K smíchu, Sokrates také nenosil košil a každé lázeňské místo by získalo přitažlivosti o sto procent, kdyby stálo v novinách, že je tam Sokrates. Že prý se jich ostatní elegantní svět lázeňský štítí! Copak navštěvují tihleti židé tamější bály? Ostatně je to s tím štítěním se věc naprosto zvláštní. Viděl jsem takového starého žida v Karlových Varech, jak krácel dle předpisu v řadě ostatních. Kdykoli jeho dlouhý, flandající se kaftan zavadil o souseda křesťana, sehnul se žid pokaždé a utřel jej mastným svým rukávem. — Ba bez těch polských židů bylo by děsně hlucho a smutno v těch našich místech lázeňských! Ráno, když ostatní rozespalí hosté v řadách jen zívají, oni tak příjemně brebencují. V poledne, když u karlovarského vřídla bylo by zcela prázdno, oni si v něm vaří natvrdo vejce, oběd svůj, a tvoří kolem co nejmalebnější žánrové skupiny. Navečer, když hosté rozcházejí se po lesních procházkách, sedí oni už dávno na nejlepších místech a upozorňují tím, kdeže je to pěkné. A co tu už bylo uzavřeno židovských svateb! U karlovarského vřídla našla už mnohá židovka, jako Rebeka u studny, svého Jakuba. Ve Františkových vodách našla už mnohá, jako dcera faraónova ve vodách Nilu, malinkého Mojžíška. Chceme snad, aby židé vymřeli? Nikdy!

Vždyť jsme národ tak dobrý, tak holubičí, tak smířlivý!

My ani například nechcem, aby Němci v Čechách museli se učit česky. My nechcem, aby se nám dostalo všech práv dle většiny naší. My rádi se vzdáme toho a onoho a německy se budem učit raděj sami. Pranic bych se nedivil, kdyby povstávající nyní literární spolky začly za nějaký rok odebírat Westermanns Monatshefte, Ausland a Deutsche Revue, jen když to dostanou o nějaké procento laciněji! Krásný příklad národní naší měkkosti zvěstují teď noviny z Jičína. Tam je i „německé kasino“ a předsedou jeho je, to se rozumí, Čech, úředník Kazbunda. A to se usneslo, že vyloučí ze svých místností teď Neue freie Presse, protože tato začíná psát — o smíření s Čechy! — Mají pravdu — nač smiřování s námi! Já jsem také spíše pro to, abychom se na setkání pohlavkovali.

Ach bože — jak je ta germánská ráce daleko nad námi! Ve všem! Byl už některý Slovan kdy tak opilý jako tenhle Angličan Wren, jehož jméno sdělují teď všechny časopisy světa s úctou nelíčenou? V Londýně se opil, odnesli ho na loď, převezli přes okeán do Ameriky, zavezli do Clevelandu a teprv po sedmi nedělích přišel k sobě a první slovo statečného muže bylo: „Kořalku!“ Sedmínedlní kocour! Zbožný praotec Noe měl také kocoura, prvního ve světě, a měl jich za těch 349 let, které po potopě ještě žil, as hezky mnoho, ale to byla podle bible samá pouhá kořata proti kocouru Wrenovu!

Jak známo, léčí si člověk kocoura obyčejně zas opičkou novou — jaká by to byla ale musila být opice, již by si byl musil Wren opatřiti hned na vyléčení té první! Ba, věda bude musit Wrenova kocoura ohledat všestranně a zabývat se tu s otázkami co nejdůležitějšími!

Básník si položí otázku, stačí-li zde výraz „hlava jako škopek“, či musí-li se sáhnout teď k výrazu *ještě* poetičtějšímu.

Národní hospodář se zeptá, zdali by se tak obrovité záhy nemohlo snad užít k účelům praktickým, například na vytápění měst.

Matematik musí nalézt formuli, když se při obyčejném kocouru čtyřiadvacetihodinovém zivne každých pět minut

jednou, kolikrát se při kocouru sedmidedlním zivne za sekundu. Čehož národní hospodář užije hned zas co hybné síly.

A lékař musí cestou empirie zkoumat, kolik je zde na zahrání kocoura potřebí slanečků, jak horká musí být polívka a zdali by nebylo líp poradit hned skleničku vitriolu?

NÁRODNÍ LISTY 2. února 1879

Se zvláštním zalíbením sleduju v časopisech jisté povídačky. Například tu děsnou mlynářskou o nešťastném synu a ještě nešťastnějších jeho rodičích — „případ tragiky přímo zdrcující“, jak časopisy pak říkají. Případ ten je tedy následující, abych zbytečně neobcházel.

Byl otec, matka a měli jediného syna, který šel do ciziny. Byl dlouho pryč, konečně se vrátil a měl peníze. Jak už synové jsou, „nedal se poznat“ a prosil jen o nocleh; peníze svoje ukázal a žádal, „aby mu je do rána schovali“. Zbožná matka mlynářka vyjde za šlechtným otcem mlynářem z jizby ven a povídá mu: „Poslouchej, muži, tohoto člověka bychom mohli zabít.“ — „Třeba,“ dí šlechtný otec a jde do hospody, neboť podobné maličkosti přenechává své ženě. V hospodě přistoupí k němu ale soused: „Ajaj, vy v hospodě, když po létech syn se vám vrátil domů?“ — „Syn? Copak ten cizinec je můj syn?“ — „Ovšem, vždyť jsem ho poznal.“ A otec běží, aby syna obejmul; ale před vrata přijde mu žena jeho vstříc a zvěstuje: „Už jsem ho zapíchla.“

Když jsem byl zcela malý hošík, prodávali o tom písničku a stalo se to „na bavorských hranicích“. Osoby: mlynář, mlynářka, syn, soused. Roku 1849 bylo to v novinách a stalo se to na ostrově Sardinii; osoby: rybář, rybářka, syn, soused. Po šlesvické válce stalo se to v Jutsku; osoby: fořt, fořtka, syn, soused. Po válce francouzsko-německé stalo se to během osmi dnů docela dvakráte, a sice (dle časopisů německých) v Normandii a (dle francouzských) ve Frísku; v obou případech osoby: mlynář (tentokrát větrný), mlynářka, syn, soused. A dnes čtu, že se to stalo už zase, a sice v Rusku; osoby: žid, židovka, syn (vracející se z vojny), soused. Otec žid byl „ve mlýně“ co mleč, matka židovka tam běžela se s ním radit, ostatek — „případ tragiky přímo zdrcující“.

Nepochybuj, že čtenář, má-li jen špetku dobrého srdce ve svých prsou, cítí tu tragiku plně, že mu po zádech běží mráz, vlasy že se mu ježí na hlavě a že pocítí vůbec všechny příznaky hrůzy, — čtenáři se zachvějou tak rádi! Kdo je ale snad až obzvláštním milovníkem tak děsných věcí, tomu radím, aby si vzal kteroukoli sbírku staroindických povídek a přečetl si tam, že „se to stalo“ před šesti tisíci lety už také v Lahore! Nešťastný syn, ještě nešťastnější rodiče! Po šest tisíc let musí matka pořád mordovat, syn se pořád vracet z vandru domů a otec pořád chodit do hospody na skleničku kořalky! Nepochybuj, že ho to tam za nějakých pět šest let požene už zas, — a prosím čtenáře hned nyní snažně, aby neopomenul pak se mnou se pomodlit za něho nějaký otčenáš a zdrávas.

Jakož také za všechny ty, kteří teď bídně zhynou co oběti trubčenského svatebního moru. Poukázal jsem sám k nebezpečí; vyzýval na tomto místě zřejmě vládu, aby učinila nutných opatření, — toto, český hlas, a být ve Vídni slyšán! A dnes je svatební mor už v Rakousku, až v Pešti už, sotva šedesát mil od nás! Tam musí být nákaza už velice povážlivá! Sestoupil se v Pešti celý spolek, že prý „dobročinný“, a dobročinnost jeho cílí k tomu: opatřit děvčatům „nešťastného Segedina“ — ženichy. Dvě stě jinochů už se dalo mezi ženichy zapsat — všechen respekt před hrdinností maďarskou! — Tolik je jisto, Maďar si neváží života ani osobní svobody, když se jedná o společnou věc. Maďar dovede — ale nechme toho — jakpak to as jen udělají s tou ženitbou? Nechají si přivést všechny nevěsty ze Segedina do Pešti? Či pojedou všichni ženichové z Pešti do Segedina? Nebo tam pošlou několik zplnomocněných znalců? A jak budou ti těm pozůstalým toužícím popisovat nevěsty? Segedin — město orby, bohatých pastvin, krásného chovu koní, výtečného vína — takové město a takový kraj mívá své zcela zvláštní poetické obrazy — pro Segedin by ale snad byly nejpřípadnější ty obrazy známé ze Šalomounovy písně. „Černá je, ale krásná, jako stanové kedaršti a jako čalouny Šalomounovy,“ bude znít znalecký přepis k ženichu č. 1. — „Její vlasy jsou jako stádo koz, kteréž

se pasou na hoře Gilead," k ženichovi č. 2. — „Její zuby jsou jako brav ovcí před stříhem, když vycházejí ze splavu," k č. 3. — „Vzrůst její podobá se palmě a ňadra její vinným hroznům", — „uzavřená zahrada", — „zapečetěná studna", — „oř před vozem faraónovým", „balzám, víno, med, mlíko" — byl jsem krásou obrazů věru vždycky unešen, kdykoliv jsem četl tu píseň písní! Jen jednomu obrazu jsem nerozuměl nikdy a nikdy. Je prý také krásna „jako hromada pšenice, do níž jsou kolkolem nastrkány lilie". Můžete si pomyslit ženu krásnou „jako hromada pšenice"?

Strhnou Maďaři ostatní svět k následování? Nebylo by to tak špatné, kdyby se čtlo mezi příspěvky: „Královna anglická věnovala nešťastnému Segedinu 1000 liber šterlinků, 200 centů rejže a 30 Irčanů" — „Sesterská Francie posílá 75 000 franků a půl kumpanie vincennských myslivců" — „V Berlíně bylo během prvních hned dvou dnů upsáno 30 000 marků, 9 beden šatů a 11 ženichů". A magistrát segedinský — jako se stalo při zásilce chleba — aby za několik dní rozeslal světem telegramy: „Už žádné ženichy, prosíme. Největší nouzi vyhověno — zkazili by se nám."

Pravdu má Beaumarchais, že „ze všech opravdových věcí na světě je ženitba ještě nejveselejší".

Ale divíme se Maďarům, že *dovedou* teď svět tak zvláště strhnout za sebou? Za prvé ukázali se hned sami co vzorně obětivi. A za druhé mají ještě řadu jiných vlastností, pro kteréž má svět před nimi respekt. My máme také „jiné" vlastnosti. Že prý budou videnští Češi tyto dny aranžovat akademii ve prospěch Segedinských. A že prý v tétéž místnosti měli Maďaři právě tyto dny také jakous zábavu a její korunou prý byl posměšný kuplet na Čechy.

To je to, že stojí psáno:

*Moudrým buď, když kamením a klackem
začnou na Tě házet nepřátelé,
buď jak strom ovocný, který za to
ovoce své do klínu jim stele.*

△ V Praze 5. dubna

Jsou teď dvě strany, jedna pro pana dr. Ellenbergra, presidenta jičínského krajského soudu, a druhá proti němu.

Jak známo, ráčil pan prezident jičínským porotcům — také už v Jičíně jsou porotci, člověk by neřek, kam až se ta moderní zkaženost vztahuje! — jasně a určitě naznačit, že jsou mu jak náleží protivni. Že prý jich nedbá, že prý o ně nestojí a oni prý, místo aby se řídili dle návrhu pana státního návladního, poslouchají raději prolhaných fantazií právních zástupců. Rovněž nemilostivě ráčil se vysloviti o jičínských advokátech co o zástupcích obžalovaného před soudem. Že prý líčení pře jenom protahují, zbytečně slavný soud předvoláváním svědků obtěžují a vysokému eráru jen škody způsobují. Také prý nejen plácáním svým porotce pletou, nýbrž lid i přímo demoralizují, nabádajíce obžalovaného, aby nemluvil pravdy. Vůbec jsou prý advokáti, poněvadž slavný soud sám má všechen spravedlivý ohled na okolnosti polehčující a soudce vině líp rozumí než každý advokát, tak něčím jako nejzbytečnější věci na světě. A proto ráčil pan prezident, aby se mu úředníci soudu jeho, z nichž vedením jeho také něco může být, naposled nezkazili, co nejpřísněji jim zakázati všechno obcování s dotýčnými advokáty i jejich koncipienty. Porotci se opovážili pana presidenta žalovat za to u ministerstva a advokáti zas u své advokátní komory.

A teď jsou v Čechách dvě strany. Strana takzvaných „svobodomyslných“ a „vzdělanců“, která je známa tím, že lid má u ní vždycky pravdu a že si ani pánů presidentů hrubě neváží, — ta je ovšem proti panu dr. Ellenbergrovi. Jenže je jí to naštěstí málo platno, nás „dobře smýšlejících“ je pořád ještě potěšitelně víc, a my jsme pro něho. My

nejsme tak pošetilí, abychom věřili, že zdravý lidský rozum může mít kdokoli, tedy například i porotce, a jsme dosti dobře vychovaní, abychom měli před pány napořád rešpekt ten, který jim patří dle dietní třídy. My jsme přesvědčeni, že jičínští porotci a advokáti budou odfleknuti jak náleží a panu prezidentovi že se dostane satisfakce přímo skvělé. Přesvědčení to nás těší a sílí.

Ale — vzdor tomu nejsme beze vší sklíčenosti. Vždyt víme, ach, že novověké náhledy bohužel nabývají vždy více a více půdy a „inteligence“ že se vžívá do širších vždy kruhů jako vitriol. My — upřímně řečeno — neočekáváme, že ústav porotního soudu bude teď v Jičíně krátce a dobře zrušen, jakkoli by to, když se porota panu prezidentovi Ellenbergrovi nelíbí, bylo zajisté jen spravedlivé. My bychom rovněž arci rádi viděli, kdyby advokátům se naznačilo, že nemají ode dneška u soudu pranic více co dělat, a četný ten stav kdyby byl donucen věnovat se řemeslům, obchodu a jinému prospěšnému zaměstnání a byl takto lidské společnosti navrácen zas co člen užitečný. My bychom také zajisté jen vítali, kdyby pře nebyla protahována, slavný soud jičínský předvoláváním svědků nebyl obtěžován a vysoký erár do škod uváděn a kdyby kvůli tomu pro veškerá přelíčení byly určeny as dva neb tři dny ročně a vše svěřeno panu prezidentovi Ellenbergrovi, který by to už nějak odflak. Ale naše naděje nejdou tak daleko — bolestně cítíme, že se těm „svobodomyšlným“ dnešního dne přec jen musí učinit nějaké koncese — a naše modlitba vztahuje se jen k tomu, aby se jednalo opatrně a nešlo se daleko příliš. Přemýšlejme! Nedalo by se podle starého pravidla „v říši jiné právo a doma jiné právo“ udělat také pro Jičín „jiné“ právo?

Ať si je v Jičíně tedy například soud s porotou, s obhájci atd.! Ale ať jsou porotci i obhájci pod přísahu vzati na jisté instrukce a každé při ať je vyměřen určitý čas, pro vraždu například půl hodiny, pro ostatní věci míň. Uspoří-li se ještě něco z toho času, ať za to mají porotci prémii, za minutu šesták. Chce-li obhájce mermomocí, aby byl vyslýchán nějaký „zbytečný“ svědek, ať svědek ten zaplatí

za to řádnou taxu ve prospěch vysokého eráru. Za to jsou mu povoleny tři odpovědi, žádná ale nesmí znít jinak než „ano“ nebo „ne“. Dle toho děj se krátce také vše ostatní. Přednáška obžaloby — 1 minuta. Otázka k delikventovi: „Vinen?“ Odpověď: „Ne.“ Porotci se smějou — 1 minuta. Sestavení nejnütnějších svědků do řady — ano? ne? — 5 minut, řekněm 6. Nato řeč obhájce, stojícího u dveří, — 2 minuty. Práví-li, že rád vyčká, až co pan státní návladní tento, je dobře; mluví-li ale ihned pro nevinu obžalovaného, mají porotci na znamení páně presidentovo povinnost se smát tak nahlas, až komický advokát umlkne. Není-li ani po uplynutí 4. minuty ještě tich, vstane vrchní porotce a vyvede ho ze dveří ven — 1 minuta. Nato rozhodnutí se pana státního návladního a zároveň rozhodnutí se poroty; není přitom potřebí teprv slov: dá-li pan státní návladní palec pravé ruky do výše, je delikvent nevinen, obrátí-li pěst palcem k zemi, je vinen, porota se pokloní a aplauduje mu. Obhájce má právo poklonit se a aplaudovat s sebou. Hlavní věcí je ovšem, aby obhájce neměl na porotu vlivu ani nejmenšího. Především arci musí u občanstva jičínského pozbyt tedy veškeré vážnosti. Už jeho výše naznačené postavení u samých dveří přispěje k tomu nemálo, a vše další učiní přísné provedení známých již nařízení pana presidenta Ellenbergra. Pozdraví-li nějaký advokát soudního úředníka na ulici, hodí úředník jen tak hlavou. Jičínští advokáti a jich koncipienti smějí jen do hostinců nižší třídy, v hostincích lepších zřídí se pro ně zvláštní „formanka“. Další sekatury se přidají dle okolností.

Ach — v Jičíně se teď lidstvo baví! A my v Praze? — my se víc dívíme než bavíme. Divíme se na ulicích, proč někteří páni — ti páni prý půjčují peníze — pojednou tak náramně zdvořile na všechny strany pozdravují. Divíme se u Renze miss Lurlyně, když tak dlouho pod vodou vydrží, proč se tam raděj nepřestěhuje už se vším všudy. Divíme se Národnímu divadlu, že za tu dlouhou dobu, co se staví, nedostalo už několikrát mladé. A dívíme se pořád ještě té střední silnici v městském parku. Vloni se nám řeklo, že

se posází, „jen až přijde příští jaro“. A teď je doba na „posázení“ téměř už pryč a ono pořád nic. Měla by se silnice ta za nynějšího moru dát zvěrolékařsky ohledat, neboť — „aj slyš, Pane, ona bučí!“

NÁRODNÍ LISTY 6. dubna 1879

„Řádná rodina přijme jednoho nebo dva malé studenty na byt“ — „solidní rodina“ — „spořádaná rodina“ — „velmi spořádaná rodina“ — zrovna ráj musí být teď v Praze, co je tu spořádaných rodin! Přijď s důvěrou k nám do Prahy, studentíku venkovský, a ubytuj se důvěrně, kde chceš, — kdybys dal milión, nenajdeš v časopiseckých inzertech ani jedinou rodinu nepořádnou!

Vyber si. Chceš „s výhlídkou na ulici?“, chceš „s výhlídkou do zahrady?“ Miluješ-li domácí stravu, — dobře: „spořádaná rodina přijímá do bytu a do stravy“. Miluješ společnost? — dobře: „rodina mající sama také synka studentíka“. Umíš jedním prstem vytukat „Nepůjdu domů“? — dobře: „piano je k dispozici“. Cítíš snad sám, že jsi tak trochu, jak se říká, lehký? — dobře: „o přísný dohled je postaráno“. Jsi snad pro neobeslání říšské rady? — — pardon, neopatrná otázka — tak daleko my Češi nejsme! Ale Němci jsou tak daleko, ti jsou chlapíci.

„Rodina úřednická, bezdětná, čistě německého smýšlení, přijme malého studenta do bytu a do stravy.“ (Prager Abendblatt) —

Je třetí hodina odpolední. Otec a syn přibyli ráno do Prahy, vyptali se v administraci na dotýčnou adresu a stoupají teď v udaném jim domě po schodech do druhého patra. Osmiletý Ferdinandek má na hlavě čepičku buršáckého střihu, jeho respektivní otec má na sobě kabát šosáckého střihu. „Tady je to,“ ukazuje Ferdinandek na tabulku a vystupuje na prsty. „Zazvoň ty,“ velí pak, když vidí, že nemůže dosáhnout.

Vejdou. Jsou uvítáni pánem a paní. Otec hned podává pánovi ruku — starší lidé hned se kamarádí, to je známo — a vykládá účel příchodu. Ferdinandek jde mlčky a důstojně

kupředu. Projdou prvním pokojem; na stěně visí podobizna Bismarckova. Druhým; podobizna Moltkeho. Třetím, určeným k pronájmu; podobizna „Turnvatera“ Jahna. Vracejí se zpět do prvního, Ferdinandek přistupuje k španělské stěně, polepené obrázky. Vidí tu českého lva s obráceným rendlíkem na hlavě, asi sto karikatur na Čechy z Figara, Kikeriki atd., lehýnký úsměv přelítnul po Ferdinandkově tváři. Pán a paní, kteří byli úzkostlivě pozorovali obličej Ferdinandkův, zachvějou se teď spokojeností a nutí navštěvovatele, aby usedli.

„Příjemné tváře,“ šeptá otec a dodává: „čistě německé.“

„Nikoli obličej, smýšlení dělá člověka!“ šeptá Ferdinandek káravě zpět. „Vyjstetedy rodina německá?“ táže se pak nahlas domácích a leze na křeslo, pokynuv otci na sedadlo vedle.

„Ba ovšem,“ tvrdí pán, „Němec rodem a k tomu ještě úředník.“

„Ó, rakouští úředníci — ti jsou vždycky —,“ chce otec něco říci.

„Pst!“ okřikuje ho Ferdinandek, „chovej se před lidmi přec slušně! Já se nikdy nikoho neptám, čím je. My Němci máme už tu nectnost, že jsme ve společnosti vždycky jeden profesorem, druhýadvokátem, třetíúředníkem, a nikdo člověkem — chtěl jsem říci Němcem. Co říkáte té schůzi v Linci?“

Domácí pán se rozpačitě začervenál. „Pěkná schůze — ta se našim povedla —“

„Povedla, povedla — pranic se nepovedlo,“ vpadl mu Ferdinandek do řeči a dodal pak hlasem bolestně prochvělým: „My klesáme, já vám to povídám! Ať si mluvil doktor Gross o „četném účastenství“ — 94 poslanci, k smíchu! Jsme zatlačeni... je nás málo... vážné obavy, tuze vážné... doktor Russ mně mluvil ze srdce. Avšak my se nedáme,“ a Ferdinandek odhodlaně rozhrnul vestu a bylo na jeho prsou vidět německou trikolóru, „my jim ukážeme hněvivou tvář svou — obličej Germánův jsou hrozivý ještě po smrti, jak Suetonius praví.“

Obličej přítomných bezděky se stávají hrozivými.

„Uspokojení národních přání!“ horlí Ferdinandek dále. „Jápak je to možná?“

„No, v mezích ústavy —“ podotkl otec.

„Boj na život a na smrt!“ přerušil mu Ferdinandek rázným svým sopránem další poznámky. „Pročpak nás nechťejí nechat panovat jako posud, he? Ještě nebylo jaktěživo ani jediného Němce, aby byl netvrdil, že německý národ je nejspravedlivějším národem na světě! Nic platno, my nepopustíme. My Čechy poněmčíme, my jim popřejem ‚dobrodiní německého jazyka‘, jak Bismarck řekl, hehehe!“

„Hehehe!“ znělo to v kruhu kolem.

„Jakpak, jsou tu nějaké české děti v domě?“ ptal se Ferdinandek dále.

„Dole domovník má dva kluky. Jednoho šestiletého a ten je neduživý —“

„Toho budu považovat jako za Slezsko — tomu natluku jednou týdně,“ rozhodl se rychle Ferdinandek.

„A druhého osmiletého a ten je jako buk.“

„No — já nebudu tlouci ani toho menšího,“ změnil Ferdinandek rovněž rychle úmysl svůj. „Germánové jsou velicí tělem, ještě větší ale srdcem svým, jak Tacitus praví. — Ale pozoruju, že mluvíte dialektem rakouským. Nemohu ho cítit, já sám užívám dialektu severoněmeckého — bylo by mně příjemno, kdybyste si ho navykali.“

Pán a paní se kloní.

Ferdinandek se sešouplnul z křesla a postavil vedle piana k nízkému stojanu notovému. Probírá se v notách.

„Wagner — Wagner — Brahms — ‚Deux Furians par Dvořák‘, ‚Rêves par Smetana‘ — no, nemám nic proti tomu, cvičíte-li se na tom,“ dodal Ferdinandek galantně vida, že domácí paní je v rozpacích, „jen bych prosil, abyste to nehrála, když jsem doma. — Teď ale abychom si to už odbyli, otče!“

Otec rychle vyndává objemnou tobolku. „Já tedy zaplatím hned na pět měsíců napřed —“ šeptá.

Silná pravice Ferdinandkova ho zadrží. „Ty nebudeš mít nikdy rozum! Jen na jeden! Je to konečně úředník a já takovým lidem nikdy zcela nevěřím.“

△ V Praze 27. září

Bylo to minulou středu, o třetí hodině a čtyřicáté čtvrté minutě odpoledne, když jsem co nově zvolený důvěrník svobodomyšlné strany poprvé zasáhnul „do kola lidských dějin“. Zasahal jsem do něho až do hodiny šesté. Lidstvo bude musit od nynějška ke dni „24. září“ a k slavným jeho vzpomínkám, jako že se narodil „24. září“ velký vojevůdce Taylor, že Anglie uznala nezávislost Severní Ameriky a že zemřel nezapomenutelný Theofrastus Paracelsus Bombastus de Hohenheim, sobě tedy také pamatovat: „△ ujal se lidstva.“

Podotýkám to proto, že je vždycky ještě možno, že lidstvo minulé středy vlastně ani ničeho nepozorovalo. Vinu by ovšem měla buď neohrabanost dotýčného kola dějin, nebo nedozrálость zmíněného lidstva, nedovedoucího a nezajícícího ocenit abych tak řekl práci jemnější a filigránní. Je pravda, já pracoval víc dovnitř. Po dvě hodiny a šestnácte minut jsem vlastně jen významně mlčel. Ale uvnitř to pracovalo a bušilo — no! Uvnitř tvrdlo krásné předsevzetí v skálu, uvnitř zvonila stříbrem hrdinná přísaha: „Ujmeš se lidstva, národa, pokroku, svobody, *všeho!*“ A také se ujmu — lidstvo, národ, pokrok, svoboda, *všchno* může teď klidně spát, já, toho času povoláný zástance pravdy a práva, bdím a hledím! — Měl jsem za svou povinnost, abych potěšitelné to faktum sdělil veřejnosti.

Pro dnešek se ale ujímám jen pražských holubů. Za prvé, s něčím musím učinit začátek. Za druhé, žádným jiným pozemským tvorům nehrozí této chvíle nebezpečí tak bezprostřední jako jim. Za třetí, chci se na nich cvičit. A za čtvrté, my přec nemůžem trpět, aby pražský magistrát měl někdy v něčem pravdu? Nikdy!

Ovšem dotýčná zpráva, jak ji noviny sdělily, je posud

ještě nejasna. Řeklo se prostě, že magistrátem usnešeno, aby byli holubi ze všech veřejných budov, v nichž hnízdí, „odstraněni“. Jak to? Mají pražské ulice přijít o svou pěknou holubí stafáž, o ty po zemi se tetelící hlavičky, o ta vzduchem šumící křídla? Chce magistrát vypovědit holuby z obecního svazku? Chce je vyhostit do obce jiné? Chce cestou expropriace vzít jim věže, báně a jiná dosavadní sídla jejich? Chce je snad docela — pobít? — Jen ta nejasnost dotýčné zprávy zdržuje mne věru, abych ihned dnes nepral do magistrátu s bezohledností nejneuprosnější. Nechci ukřivdit na světě nikomu, ani magistrátu. Nechci se přenáhlit, chci předpokládat nedorozumění, snad nedostatečný rozmysl, a zcela stručně jen a s jemnou elegancí upozornit tedy pro dnešek na *nezákonnost* zamýšleného aktu a na možné smutné následky jeho.

Pánové! Tolik se domnívám najisto, že v Rakousku není pražádný extrazákoník, který by se vztahoval snad jen k holubům. A co praví *všeobecně* platný náš zákon ze dne 5. března 1862 (č. 18 říš. zák.)? „*Každý občan státní měj v některé obci právo domovské.*“ A hned článek následující praví: *Žádná obec* nemůže někomu přespornímu odepřít pobytu, pokud týž „se svými domácími lidmi vede život bezúhonný“. Chtěl by snad někdo tvrdit, že holubi a holubice, tato „jehňata mezi božími tvory“, dopouštějí se jakékoli úhony? Že provozují nedovolené živnosti? Že ohrožují bezpečnost majetku a osoby? Že má k nim tedy vztah zákon ze dne 27. července o vyhoštění z obce a hnanectví (č. 88 ř. z.)? A *kampak* byste je chtěli vlastně vyhostit a hnát, pánové, — he?

Povídám, pražští holubi nejsou v Praze hostem, oni zde jsou občanem, mají zde *občanské právo*, má-li je vůbec někdo na světě! Připouštím, že ani oni, ani jich otcové nebo praotcové se nikdy o to právo neprosili. Věřím, že ani jediný z nich nezaplatil dva dukáty ve zlatě za přijetí do svazku obecního. Domnívám se i, že nejsou ani řádně konskribováni a že naše pražské matriky pramálo vědí o jich porodech a úmrtích, ale je to vina jejich — nebo nedbalého magistrátu? Dejme však tomu, že by *do dneška*

neměli v Praze práva občanského! Pak jsou tedy „bezdomovci“, jak zákon mluví, a musí se teprv přikázat obci některé. Které? Zase jen obci pražské! Odstavec druhý paragrafu 19 říšského zákona ze dne třetího prosince 1863 praví: „Bezdomovci přikazováni budtež k obci, v které se prve, než činiti bylo o jejich právo domovské, nejdéle, aspoň ale *půl roku nepřetrženě a samochtě zdržovali*“; a odstavec třetí: „*obci, v níž byli zrozeni anebo nalezeni*“. Pražské občanství jejich je tedy povznešeno nade všechnu pochybnost a — „Právo domovské v obci přináší s sebou právo, že ten, kdo je má, může se *nepřerušeně* v ní zdržovati,“ dí hned paragraf první citovaného již zákona — a jinde se praví: „Vyhánání a vyhoštění z obce, kam je kdo příslušen, *místa nemá*.“ — Ten proces Praha musí tedy prohrát.

Co se ale týče věci druhé, toho, že magistrát chce pražským holubům uzmout věže, báně a jiné budovy jejich — pánové, nechci se dopustit denunciantství, ale tolik musím říci, že se divím, že státní návladnictvo samo neujímá se majetníků pravých! Vždyť dotýčné věže dávno už ani nepatří obci pražské, vždyť jsou zcela nepopíratelně majetkem a vlastnictvím našich milých holubů! Nechci se ještě nadále skvíť svou bohatou znalostí rakouských zákonů, poukazuju jen — kvůli možnému dalšímu a zase již prohranému procesu — na paragrafy 1452 až 1501 našeho výborného občanského zákona „o *vydržení*“. Zajisté má každá věž „schopnost“ být majetkem někoho. A zajisté má zas každý na světě „schopnost“ být majetníkem věže. Holubi jsou ale v „skutečném držení“. Snad nikdo na světě nebude tvrdit, že se uvázali v držení to „tajně“, nebo „lsti“, nebo snad docela „násilím“. Holoubátko zdědilo věže po holubu a praholubu, oni drží věže již přes 40 let, jak to zákon vyžaduje, a kdyby došlo k žalobě, mohou uvést nás ne 10 nebo 20, nýbrž hned 200 000 „pamětníků“! —

Končím. Předešel jsem velkému bezpráví, zachránil jsem tisícům tisícův život a majetek a tisíce příštích pokolení mně budou za to žehnat. Víím to, těším se tomu, třeba bych, přísahám, na dík byl nepočítal. Chtěl jsem jen

zahájit svou veřejnou, politickou činnost, učinit krok první, a povedl se mi.

Ovšem zde bylo lidí povolanějších. Mohly se holubů ujmout například Humóry nebo jiný list vědecký, ale Humóry jsou patrně zanešeny přípravami na říšskou radu, o níž rok co rok si posud získaly zásluh věru neocenitelných.

Bude to asi slávy! Když teď dobří, pro právo a pravdu vždy nadšení Vídeňáci tak skvěle, s tak řvavým „hoch!“ uvítali Bismarcka, jenž Rakousku teprv roku 1866 uspořádal Sadovou a o Benátky je připravil, jak as budou vítat teď naše poslance, zástupce národa, který tenkrát pro Rakousko tolik krvácel a trpěl! Půjdu se na to také podívat. Byl jsem ve Vídni roku 1861, když „naši“ poprvé tam přišli, musím vidět také jich počátky nynější a přispět jim radou a zkušeností svou. Ta neobeznalá, nezkušená mládež naše mohla by mně tam sice něco vyvést.

Vidím už v duchu ten průvod kočárů, jak se těmi jásajícími houfy bude prodírat od Severního nádraží.

Já sám budu sedět v kočáru prvním, podle slov svatého Marka: „Aj, já posílám anděla svého před tebou, kterýž připraví cestu tvou.“

A budu kývat rukou ven a volat: „Už jedem! Už jsme tu!“ — a lid bude kývajícím, bránícím se ruku mou líbat a slzami kropit — a nadejde okamžik, kdy já sám budu pohnut.

NÁRODNÍ LISTY 28. září 1879

△ Ve Vidni 7. října
(Na říšské radě)

Začíná se deváté sese schůze první.

A sněmovna je ještě v stavu nevinnosti a vzduch je čist, a cokoli přijde, přijde teprv pozděj.

Je tam dole dveří asi šestero a velmi pomalu se jimi trousí ti „páni babičky“, kteříž mají rakouskému blahu pomoci k životu. Jedni si sedají vlevo a zovou se ústaváci, jiní vpravo a zovou se federalisté a ještě jiní do středu. Ale všichni se dívají na Čechy, o kterýchž se domýšleli, že přijdou houfně, s muzikou a praporem. A Češi se zase dívají, to se rozumí, na ně. Je nesmírně mnoho upřímné lásky v těch vzájemných pohledech.

No — nechme prozatím vzájemných výčitek. Šestnáct let uplynulo a za tu dobu jsme my nespasili Čechy a oni nespasili Cislajtánii, naopak! — jsme kvit, chceme-li. Chcete-li ale vy říci nám, že jsme svou absistencí daleko tak nepochodili jako Maďari, odpovíme my prostě: „Maďaru je hej! Kdyby byl pstruh místo v živé bystřině v nějakém stojatém rybníce, také by se sotva plížil!“

Ba, už je tomu šestnáct let, co nás Jeho Excellence pan předseda Hein ze sněmovny vyzvonil až domů do Čech. Šestnáct let, dlouhá doba! Tenkráté byli leckteří z našich, kteří tu sedí, mladí a svižní a ohniví. Měli pro „novou éru“ a pro všechno, co s ní spojeno, vřelé srdce, ba měli vřelé srdce vůbec, a seděla-li v bufetu říšské rady krásná dáma, měli upřímný cit a obdiv i pro ni.

Mladost a svižnost nepomohla, naši odešli. Chcete-li, můžete se teď na ně dívat jako na lva, který uprchnuv vrátil se zas do klece. Ale vrátil se *dobrovolně*, nezapomeňte! Přišel s poctivou vůlí, nezkalte ji.

Šestnáct let. Doba Kurand a Tintiû, Figulyû a Kotz von

Dobrzů. „Dobou řečnickou“ by se mohla ta doba nazvat: jen za jedinou sesi mluvil Wolfrum 365krát, Kronawetter 265krát, Brestl 258krát, Beer 216krát atd. Mluvili skoro napořád jen o svobodě — svoboda, svoboda, svoboda! znělo to v každé větě. A máme ji? Achich ta vídeňská svoboda! Zrovna jako naše pražské šunky: jsou samý sanytr a člověku je po nich nanic. Pražské šunky už pozbyly svého renomé a vídeňská svoboda ho ještě nenabyla. Kdyby byl každý poslanec zde na říšské radě, kdykoli slovo „svoboda“ vyslovil, dal za to trojník, mohlo být už po státním dluhu. A kdyby byl každý za tu desítku diet vypracoval denně svobody v ceně jen za 50 kr, měli bychom už svobodu velkou, velikánskou, záviděníhodnou a celým stem pancéřových věží chráněnou. Jsou, jsou lidé o svobodu skutečně zasloužilí, ale ti tu nesedí. Například Gyulay, Benedek; vyprohrali nám každý nějaký kousek svobody, ale my potřebujem kousků ještě moc!

Eh — račte odpustit! Když ale se tam dole nic neděje. Pouhé utrácení času — už je tři čtvrtě na dvanáct a jen samé šukání, pozdravování, návštěvy vlevo a vpravo. Galerie jsou jak by je nabil; zvláště na levé straně, odkud lze vidět Čechy. Z diplomatické lóže kloní se krásné hlavičky a natahují se bělostné krčky pramladičkových diplomatek, také aby viděly Čechy. A dole na levici vystupuje rovněž kvůli Čechům tak mnohý na prsty a jede rukou občas k hlavě, jako by si chtěl trochu vykrákat, — bohužel ale už nemůže. Ano, ano, jen si nás važte! Nebudete-li, nebudem také! Vždyť máme svou národní písničku: „dám si uzel na uzel — to že jsem tě, má panenka, — tak brzičko omrzel,“ a cestu zpátky do Čech už známe: vede Figarem, Kikerikim a Tábořskou linií.

Je to tam dole přebíhání sem tam, svinování a zas rozvíjení se skupin, úsměvů a tleskání na ramena! Zvláště když se někdo může přitočit k některému ministrovi — takové excelenční stisknutí ruky musí být něco nesmírně sladkého! Tadyhle jemný Ziemiakowski, jehož inteligentní tvář hledí tak klidně a pozorlivě. Náš doktor Pražák, sedící v ministerském křesle tak jistě, jako by tam již po nějaké

decennium seděl, a rozhlížející se přívětivě, otevřeně. A tamhle živý pan hrabě Taaffe.

Znám ho už celou řadu let. Tenkrát jsem já už byl fejetonistou velkých Národních listů a on byl ještě zcela maličkým ministříčkem, ba abych tak řekl učil se teprv ministrování od Beusta a Giskry. A dnes už je on ministrem velkým a přednostou ostatních, a já jsem ještě pořád fejetonistou. Nedívím se tomu — kdybych si hlavu rozlomil, já nemám žádných zásluh o Rakousko, pražádných. Ale bylo by to přece hezké, kdyby v Reichsratsalmanachu stálo: „J. N., syn otce Antonína a matky Barbory, nar. r. 1834 v Praze. Už co mladík... atd.“ Mohlo by tam třeba také stát, že jsem co zasloužilý „Staatsgreis“ už v penzi. Nebo že beru třeba jen penzi co nějaká zasloužilá „vdova po ministrování“.

Ale pane hrabě, slovíčko! Hrabě Hohenwart ponechal celý a úplný aparát úřednický v činnosti a...

Zvonek. Velké utišení a tlačení se do lavic. Hrabě Taaffe oznamuje, že monsignore Negrelli bude za to, že je stár, dnes presidentem.

A za chvíli už předčítá dr. Fandrlík zvučným hlasem české znění poslaneckého slibu a vyvolává veškeré poslance dle jmen. A kdykoli se ozve hlasné české „Slibuju!“, natáhnou se všechny krky nahoře a všechny krky dole a zazní šepot, že celou řadu „gelobe“ není ani slyšet.

Nedívím se. Sám jsem si zajel sem, abych se podíval na ně. Chtěl jsem je tu vidět, dokud jsou „čerství“. Dokud si myslí na ohnivě plnění svých povinností, na své řeči, na aplaus od Vltavy.

A pak už byl konec. Tak krátce, jak to stojí v bibli — „stal se večer a jitro, den první.“

Dozvíte-li se, že tu dole bylo dnes přece něco zajímavého, pište mně. Bude mne to těšit.

△ *Ve Vídni 8. října*
(*Panská sněmovna*)

Jen několik minut schází do počátku schůze a v sále je ještě prázdko a ticho. Nevelký sál, dosti dlouhý, ale úzký. Strop lámaný a plný fresk. Lavice pěkně vyřezávané jako v chóru nějakých kanovníků a mimovolně hledí divák na protější místo predsedovo, není-li před ním pult a na něm velká kniha, z níž čísti se má „legenda připadající na den tento“. Připomínat celý sál, bývalá, to zemská sněmovna rakouská, refektáře bohatých opatství. Jen ty fresky odporují.

Vtom se mihla ve dveřích na jednom konci postavička ve fialové čepičce a fialovém taláru. Zase zmizela.

Skoro v tomtéž okamžiku objevila se a zas zmizela postavička zcela podobná ve dveřích na druhém konci sálu.

A teď se objevily znovu a kráčeji sobě vstříc do středu sálu. Jdou pěkným krokem jako dvě panenky, usmívají se na sebe, tisknou si ruce. Jsou si náramně podobní — nebo se mně alespoň tak zdálo — pan arcibiskup Kutschker a pan arcibiskup Wierzchlejski. Plné, ale starobné tváře, silné nosy, přívětivé oči.

Třetí za nimi je tu už pan hrabě Taaffe. Pospíšil sem ze sněmovny poslanců — dnes září spokojeností, usmívá se. Češi tam za Skotskou branou zasedli, pan hrabě je šťasten.

A jako by jen byli čekali, až sál bude posvěcen přítomností kněžských hodností, hrnou se teď páni: členové panské sněmovny doživotní, členové vysokou svou hodností církevní. Málo je zcela mladých mezi nimi, většinou mají už hlavy sněhobílé, nebo alespoň prozedlé. Vstupují generálové pevným krokem, s třírohým kloboukem pod páždím a podávají kněžím ruce. Vstupuje prelát za prelátem, nejnapadnější mezi nimi je dlouhý, suchý Sembratowicz, arcibiskup řeckokatolický, klonící se vždy tak, jak by tělo měl

v pružných, cvakavých perech. Přicházejí hrabata, knížata, člověk slyší jmena stará, stověká — zde jsou samí pánové, kteří — dle Beaumarchaisa — „vzali si tu práci, že se narodili“, ale tak, aby to už za to stálo. Vidíme samé *velké* pány, vždyť jsme v panské sněmovně.

Dva oře má náš státní vůz: sněmovnu poslanců, sněmovnu pánů. Onen alespoň někdy, byť jen naoko, hryže ve svou úzdu, tento nikdy. Zde jsou samí mužové, kteří jsou proto konstituční, že jim tak bylo poručeno. Mužové tak konzervativní, že je jim protivno, když měsíc přechází v novou čtvrt. Mužové, kteří — třeba by ukrutně rádi žili dobře v nynějšku — přec v myšlénkách svých tráví nejraději v minulosti — tenkrát bylo tak příjemno, tak plno výhod, a žádná, prazádná konkurence s talentem někoho neurozeného! Ale musí mít mnoho, velmi mnoho zásluh — řádů je na nich navěšeno plno. Dnes jsou tu ty řády jen v miniatuře, v příhodném, abychom tak řekli kapesním vydání; ale zejtra, při slavnostní schůzi na hradě, bude na pánech zlata a démantů v ceně za několik Zbirovů. — Některé jsou tu pěkné tváře, krásně modelované hlavy. Ale v sněmovně poslanců je krásných hlav a výrazuplných tváří vskutku a značně víc!

Páni se vespolek živě baví. Zde je rychlejší tvoření a měnění skupin, než bylo před hodinou v sněmovně poslanecké. Zde sobě podávají všichni vzájemně ruce, znají se a podobá se, že „se mají rádi“. Vidíme tu naše přátele. Bývalého předsedu pana Heina, s tím obličejem urputným a s hlavou jako kostka. Knížete Adolfa Auersperga, stírajícího sobě pot jako po nesmírném, šťastně odbytém namáhání. Dále ministr Stremayer s Kutschkerem v rozhovoru tak sladkém jako dva milenci. A celá řada bývalých ministrů, mezi nimi malý Rechberg s bílou hlavou, zapadlými ústy, vyčnívajícím dopředu bradou. Jako dobrácký kantůrek saský. Kupodivu, pan hrabě Rechberg tu přechází, a bez roztaženého paraple! A já si pana hraběte ani nedovedu jinak myslit než s tím historickým roztaženým paraplem, pod kterým se v Emži procházel kdys s Bismarckem a rozhodl o Šlesviku a Holštýnu. Mám osud s mnohými

ministry, nedovedu si je ani jinak pomyslit než v představách věčně stejných. Giskru s rukou za vestou, s dlouhou cedulkou v ústech a na ní vytištěno: Tschechischer Dreschflegelstyl — vlastní jeho slova, jichž užil o promemoriu českých poslanců. Plenera, jak vždycky sklouzne z ministerského křesla dolů a vždycky se zas dětinsky škrábe na ně, s tou tlustou bradou napřed. Herbsta s ukrutnými, vyšmaňanými botami. Schmerlinga opřeného zády o zeď — „Wir können warten“. Banhanse, jak chodí zamyšlen po jetelišti a hledá čtyrlupen. Beusta, jak mne drží za krk, jak tlačí mne „ke zdi“ s takovým namáháním, že sotva dechu popadá, a jak se mu směju.

Teď zazněl zvonek. Členové sněmovny, jako by šňůrou trh, jsou na svých místech. Úplná disciplína. Po sněmovně vládne ticho.

Hrabě Taaffe představuje sněmovně nově jmenovaného předsedu a oba nové místopředsedy. Jedním z těchto je kníže Czartoryjski. Vysoká, elegantní postava, duchaplná tvář, známá Pražanům od pohřbu našeho Jaroslava Čermáka. Nám je kníže dvojnásob sympatický, co Slovanům a co žurnalistům. Bylť kníže Czartoryjski dlouho i v časopisectvu činným, výborný, znalý recenzent ve věcech uměleckých. Takých povolaných mecenášů, jakým je kníže Czartoryjski, má umění málo.

Předseda hrabě Trautmansdorff má programní svou řeč. Členové sněmovny poslouchají a hledí na předsedu. Jen hrabě Lev Thun stojí mezi lavicemi, odvrácen od řečnické, a cloní si dlaní levé ucho, aby slyšel líp. Jeho skutečně demonická tvář je ještě zamračenější než jindy a temné oko jeho sálá. Hledí tou programní řečí do budoucnosti? Myslí do minulosti zpět?

V jeho minulosti je jeden pěkný čin, jeden slavný den, jak mu nebožtík J. J. Krasnik kdys řekl. Den 20. října 1860. Tenkrát pan hrabě složil ze sebe úřad ministerský.

△ *Ve Vídni v žurnalistické lóži
na prkýnku č. 29*

Také se tomu říká „bankl“ nebo „lád!“ My žurnalisté tu máme totiž každý před sebou svoje prkýnko, na půl pídě široké, $1\frac{1}{2}$ pídě dlouhé a za zády na lavici svoje číslo. Jakmile začnou Národní listy vycházet s ilustracemi, pošlu vám situační plán sněmovny a její galerie, a ihned uvidíte, kde sedím a odkud se dívám, jak se to našim poslancům chodí „po půdě ústavy“.

Trochu divně. Nějak se jim stýská; ještě nenavykli Vídni a neodvykli svému dennímu pořádku, jaký měli doma v Čechách. Přirozeným během věcí není parlament se svou činností ještě v proudu, teprve se boří sochory v písek formálností a příprav, lodička se teprv rozkolíbává a pomalu hrotem otáčí k řece. Parlament vyžaduje dosud ještě málo poslaneckého času, a z našich pánů myslí jeden na svou kancelář, kde plynul čas jako šipka, druhý na svou domácnost, kde znali už každý jeho dech, kvečeru se rozpomíná na své pražské přátele a za dne se mu nelíbí ani ta vídeňská ulice — mluví se na ní málo ještě česky. Přece jsou místa, kde je teď i Čechu zde dosti podomácku a kde čeština zvoní na všech stranách. Takž známá restaurace U Ježka, kde už roku 1848 sedávali naši poslanci říšští, italská restaurace U kotvy, velkolepá kavárna „centrální“ atd.

Prozatímní rezultát: trochu dlouhá chvíle, je-li pravda, pánové? Věřím, věřím, kdyby se slušelo, sám bych se rozžíval na slavnou sněmovnu. Jsem zde, abych sledoval první kroky parlamentární, ale těch prvních kroků ještě není. Pak, abych sledoval naše pány poslance. Obtížno sledovat! Jednoho vidím, jak si právě prohlíží kolemjdoucí pyšnou dámu (podotýkám to poctivě kvůli jich nebohým ženuškám, které obětovně zůstaly doma, — snad se mně tím podaří rozšíř alespoň trochu semene nesvornosti!), — nu a toho

nemohu přec vytrhovat? Druhého, jak si před květinářským krámem prohlíží skutečně elegantní bukety (*domů* jich jistě nepošle!). Třetího, jak při obědě labužnicky pojídá polívky, masa, ano i „ještě něčeho“, kdežto jeho sirotky děti tráví doma a nemají snad ani tolik cukrového, mnoho-li by potřebovaly na —

Jen si zvoňte tam dole — mne neumlčíte!

Ale za rozhlídnutí se to tu dnes přece zase stojí. Galerie opět jako by je nabil; daleká většina ovšem tu mužských, hlavně mladých, také ale dámy ozbrojené brejlemi a divadelními lorňony, a ty zase hlavně staré. Lóže diplomatické a pro členy panské sněmovny rovněž plny. A dole jako v oulu. Takový četný a na tak malé místo směstnaný parlament as hned tak nebyl. Zdá se, že poměr stran je kordiální, živé přecházení ze strany na stranu, pravá beseda hlavně na střední prostoře kolem stenografů. Nejživější ze všech je opět hrabě Taaffe. Zná patrně půl sněmovny osobně a hned rozpráví s tím, hned s oním. Začal u levého středu, teď jde mezi lavicemi vzhůru, zdá se, že se levičáků ani nebojí. Vedle něho nejživější je hrabě Hohenwart. Jindy žulová jeho tvář je teď zrcadlem činného ducha — vše ho zajímá, všemu napnutě naslouchá. Teď se smluvili s doktorem Pražákem a dlouho spolu rokují, opírajíce se o nároží ministerské lavice. Ta „lavice“ je dnes napořád prázdná, ačkoli ministři jsou tu zase všichni. Pořád jsou páni ministři mezi lidem, totiž mezi jeho zástupci.

Nejčastěji tvoří se však dole větší skupení kolem poslanců starších, hlavně kolem těch, kteří jsou známi už z roku 1848, kolem Trojana, Riegera, Braunera. Ti „z roku 1848“ jsou teď nějak v módě, zde i v časopisech. Vždyť i o barónu Haymerle časopisy vypráví, že je „mužem z roku 1848“; ano že byl tenkrát Windischgrätzem i k smrti odsouzen a jen náhodou že ho zachránil Hübner.

Cože teď řekl staričký Negrelli? Slabý jeho hlas dobře neproniká, ale mluví o „osvědčení Čechů, podaném presidiu sněmovny“ hned v první schůzi. — Ano, ano, jací my už jsme sakyventi, přispíšili jsme si! A teď už předcítá dr. Fandrlík osvědčení sonórně a pevně.

Hluboké ticho. A hluboké ticho po přečtení. Naslouchám co možná bystře, ale neslyším, že by šlehla odněkud poznámka jízlivá. Nařídím honem lorňon k levici — ledaže se tam soused k sousedu trochu nahne a něco zašeptne, s tváří neúsměvnou, neúspěšnou.

Nu — tohleto ani není už pěkné, to člověku ani už krev nerozvaří! Kde je Giskra, aby vzkřikl „Dreschflegelstyl“! Kde je ten bodrý Moravec, jemuž česká koruna byla „mystickým vynálezem nového věku“, „šiboletem vymyšleným k fanatizování nepředložených mladých lidí“, titulem jen jako „král jeruzalémský“! Kde Berger, aby o Čechách zas duchaplně promluvil co o „rytířích smutné postavy“. Kde ostatní, kteří jim volali „bravo, bravo!“

Byly by se přece časy trochu změnily, s nimi trochu i lidé? Vezme-li člověk ráno ku kávě zdejší časopisy, čte články třeba ne správné, ne přátelské, přece ale aspoň do jisté míry s umírněností psané. Dříve měly ihned svá posměšná hesla — „belcretinismus“, „hohenwartičkování“, dnes nevyzývá ještě žádné heslo k posměchu. Snad to přijde, snad dosti brzy už budem číst v časopisech aspoň mezi řádkami a v parlamentu vyslouchat mezi slovy. Porozuměli bychom jim velmi rychle, jsme zkušení a obratní. Nemusíme si vzít ani „herbam, cuius nomen ignotum est“ — tu „neznámou bylinu“, o níž Primus Sobotka učí, že dáš-li ji do úst, porozumíš, co ptáci zpívají, kohouti pějí a —

Dole se pořád zvoní a vždy hned je zas nová vřava. Tvoří se tam „devět skupin“, přidělují se volební akta. Ani neposlouchám, také by bylo marno. Dívám se jen po oknech a po stropě, nespátřím-li toho „génia Rakouska“, o kterém se zde namluvilo už tolik, a nepoznám-li na jeho tváři, usmívá-li se, a na jeho oku, hledí-li aspoň trochu vesele do příštích dějů.

Nevím, může-li někdo teď už něco říci. Vždyť i sám pánbůh dovolil sobě říci teprv dne třetího, že „je to dobré“.

△ Ve Vídni 14. října
(v parlamentu)

Napopád ještě kniha Genesis, kapitola I.

Chaos. Samý ještě neforemný balvan, zmítaný sem tam, že by se neznalému oku zdálo, to zde že jsou bezúčelné masy hnané jakýms vědecky ještě neustanoveným zákonem slepé hravosti. Ale zatím jimi vládne jako vším na světě ten kosmický, všude a všude platný „zákon slepé mechaniky“, nazvaný zde „jedinacím řádem sněmovny poslanecké“, a žene tu knihu Genesis od verše k verši.

Právě jsme dnes došli k verši: „A učinil bůh světla veliká: světlo větší, aby panovalo nade dnem,“ — a dvě světla menší, aby panovala, když dle § 7 dotýčného jednacého řádu to světlo větší zrovna někdy nemůže. Sněmovna poslanců má ode dneška své slunce čili předsedu a dva vicepředsedy čili měsíčky, a my vidíme, „že je to dobré“.

Sněmovně poslanců nastává doba opravdová, jaká zde ještě nebyla. Lze to vidět již z toho, v jaké úplnosti poslanci se dostavují ke schůzi každé. Neuplyne ani pět minut po hodině co počátek určené, a dům je kompletní. Ovšem se poslanci hledí trochu aspoň zdržet na snídani v bufetu nebo na táčkách v koridorech, ale již president zasedá na stolci svém a parlamentární sluha stojí v koutku a tahá za provaz. Zní to divně, jako hrčivá pumpa spojená se zvoncem. Ale již jsou poslanci z koridorů až do posledního vypumpování a počíná schůze.

Dnes bylo první měření se stran. Každý bojovník stál na svém místě. Nikdo nescházel a z 341 mužů jen tři zahodili hlasy své a odevzdali bílé lístky. Hlasování dělo se jmenovitě a každý poslanec musil kolem předsedova stolce a odevzdat do osudí cedulku. Bylo to vskutku podívání zajímavé. Nejen galerie a lóže byly plny nasazených divadelních kukátek, také poslanci sami byli dychtívi poznat jed-

notlivce, jichž jmena třeba dávno už znali, a nastavili se hodně blízko.

A odříkávala se v abecedním pořádku jmena a šli jich nositelé. Jakoby průvod duchů. Mužové tak mladí, že bys jim dle pohledu sotva přisoudil zákonitého stáří, a zas mužové sotva se plížící, stářím a chorobou zlomení, že jich poslanectví je skutečná oběť. Mužové v politickém ohledu zcela „noví“ a zas jiní, jichž jmena se po dvacet let mlela den co den. Mužové, jichž život je vzorem železné konsekvence, a zas tak mnohý jiný, který pět let byl tuhým centralistou, pět let tuhým dualistou atd. atd. „Vůdcové lidu z roku 1848“ (těch ale již málo), mužové z Bachovy školy, vlastenci „rakouského čísla“ ze všech dob, ohniví zas národovci, pak preláti, knížata, sedláci, advokáti — nesmírná, velepestrá mozaika — 341 různých individualit, různých vůlí, různých směrů, jakápak bude z nich as „linie rezultující“! Na všechn způsob nějaká „křivka“ vysoce zajímavá.

Ale první hlas, který vydali, byl souzvukný. President, pan hrabě Coronini, zvolen jednohlasně. Již vystoupil na stolec svůj. Poslanci volají: „Plätze! Plätze!“ (na svá místa!) a sněmovnou vládne ticho.

Pěkná postava pro mužské oko, a nejspíš i pro ženské. Vysoký, pěkného držení — člověk mu věří, že byl kyrysníkem. Je teprv 46 let stár. Dlouhý, temný a plný vous lemuje přibledlou tvář a černé vlasy jeho jsou abych tak řekl měštansky přičísnuj. Oko je výmluvné, lesklé. Hlas je bez příkrosti, právě hlas takový, který nemá nic osobně urážlivého do sebe, i když by snad předseda užil přísnosti jednacího řádu. Když mluví, sprovází se mimovolnou akcí, což svědčí o živé povaze. Poněkud kazatelský tón dojmu tomu nevadí.

A jako onehdy president sněmovny panské mluví také dnes president sněmovny poslanecké řeč programní. Že prý nastává doba závažná. Že zde, ve sněmovně poslanců, co nejdřív nastanou horké zápasy, z nichž bohdá výsledkem bude „zlatá pravda“. On vítá Čechy, národ „vysoce inteligentní, v státu všeobecně platný, hrdinný atd.“ Pak vyslo-

vuje naději, že ústavní práva a obyčej je zůstanou nedotknuta.

Volba Coroniniho přijata celou sněmovnou s hřímavým „bravo!“ Také řeč jeho sprovázena voláním tím. Jen když chválil Čechy, bylo to „bravo“ trochu slabé — Němci nějak nesouhlasili. A když mluvil o nastávajících horkých zápasích, bylo ticho. Měl přec jen pravdu. Za deset let bude moci nějaký český Schiller už sepsat historii té „třicetileté války“, kterou my Češi vedem s drahými nám, tuze drahými krajany německými. — „Co musí člověk především učinit, když chce dosáhnout odpuštění hříchů svých?“ tázal se kdys učitel ve škole. — „Především musí člověk hřešit,“ odpověděl žáček. Páni Němci už „především“ hřešili, už hřeší po dvacet let — sotva as chtějí teď dosáhnout už odpuštění! Pokud je nyní už vidět, neměl Thiers pravdu, když řekl, že „strany potřebují se jen osobně spatřit, aby se snadno už pak dorozuměly“. Dnes —

Zase zvonek a zase táhnou poslanci v abecedním pořádku, jako když cestující jesličkář u jeslí klikou zatočí. Divně si zahrává ten abecední pořádek. Dr. Gréger a páter Greuter — Kuranda a dr. Kusý — pak najednou celé zvláštní skupení: Liebig, Liechtenstein Alfred, Liechtenstein Alois, Lienbacher, Lobkovic. — Kuranda je již seschlý jako list v zimě, hlava jeho je jako sníh, jen oko je orientálně živé a tvář pořád tak „krásna“, jak ji „jedním tahem“ kreslí vždycky Klíč. Však už je Kuranda také blížek šedesátce. Skoro půl století je tomu, co se mu nepovedla jeho tragédie Die letzte weiße Rose. Třicet let, co se mu nepovedlo dostat Čechy do Frankfurtu a co se zpívaly písničky o něm po ulicích pražských. A den co den může slavit nějaké jubileum, že se mu nepovedlo to a ono, hlavně ale to, aby o něm mluvil někdo opravdově. Bohatý život!

A ještě jednou vandrují poslanci muž za mužem a skruti-nium dosvědčuje, že zvítězila se svými kandidáty pro stolce místopresidentské strana autonomistická. Zvolen dr. František Smolka, muž u nás v Čechách ze všech Poláků nejpopulárnější, nejčastěji a vždy s láskou jmenovaný. Také Smolka už je šedesátník. Bílé, sporé vlasy, bílá, dříve

dlouhá, nyní krátce přistřižená brada, pověstně mohutné, žlutavé kníry. Postava jako ze žuly, obraz žulového ducha a železné důslednosti. — Druhý místopředseda, svobodný pán Gödel-Lannoy, je muž vysoké, elegantní postavy, pěkného, tmavého vousu. Slovanští jeho krajané vysoce sobě ho cení, budiž tedy vítán.

Tedy: „Naši vyhráli.“ — Na jak dlouho? Dle jednacního řádu na jednu sesi, tentokrát tedy asi do vánoc. — A pak? — „Naši“ praotcové byli jak známo v ráji tak dlouho, „pokud jablka neuzrála“. Němci ale myslí, že jabka zrajou již zase jen pro ně a s vánočního stromku že si je setřesou. Což, jakož je vidět, záleží teď na těch, kteří rakouským národům stromky strojí.

NÁRODNÍ LISTY 16. října 1879

△ *Ve Vidni 15. října*

Lhal bych, kdybych řekl, že mne to zde v parlamentu dosud baví. Zvláště dnes! „Kdo je pro to, ať vstane!“ — Dobře, vstanou tedy. — „Kdo je pro to, ať vyzdvihne ruce!“ — Dobře, zdvihají ruce. Rád bych věděl, jak je tuhletohle může těšit. K tomu je tak těžko rozumět, o čem vlastně jednájí. Rozuměl jsem z celého dnešního „Einlaufu“ jen, že český poslanec jeden si přeje, aby záložny nebyly prý stíženy takovými poplatky. Nemám to rád, tohle stále mluvení o velkých daních, velkých platech atd. Pořád se tváříme, jako bychom neměli být z čeho živi, a — zatím jsme plni dluhů.

Pořád a pořád hlasují a já pořád nevím o čem. Snad to tam dole mnohý neví sám. Počkejme, zkusme to, zahrajme si trochu.

Já (nahore v lóži): „Pánové, kdo chce přijít jednou do nebe, ať vyzdvihne ruce!“

Vyzdvihují ruce skoro všichni. No to mne těší.

Já: „Pánové, kdo souhlasí, abych si už koupil nový zimník, nechť vstane!“

President (dole): „Návrh jednohlasně přijat.“

Já: „Nechť vstane, kdo souhlasí, abych za ten zimník zůstal dlužen.“

Přijato. Ale jen as dvěma třetinami hlasů. Ach — to věčné stranicství — bojím se, že jím utrpí i záměry nejšlechetnější!

Tak, tak, hrajme si — „proč bychom veselí nebyli, když nám pánbůh přeje,“ říká česká píseň, a on nám pánbůh zde prozatím přeje. „Už není pochyby, naši při volbě do adresního výboru vyhrajou,“ zní to teď zrovna vedle mne česky. Ohlédnu se, ani mluvícího neznám. Je nás tu v žurnalistické lóži Čechů, jako by napršelo. A v první řadě, zrovna nad

hlavami českých poslanců, vznáší se — chci říci sedí přítel Skrejšovský.

Už zase zvonek. A zase čte zapisovatel jméno za jménem a muž za mužem kráčí kolem kovového osudí a hází tam cedulku svou. Nebozí zapisovatelé, ti zde vynamáhají svých plic! Zde musí podobné úřady zastávat sami poslanci, v sněmovně panské mají své úředníky. A přec je zde v sněmovně poslanecké také síla šlechticů. Ti nebozí! Člověka zrovna slzy polijou, když si vzpomene, že teď právě je nejkrásnější čas pro honby a že tak vzácní pánové, místo aby se doma na svých statcích bavili dle urozenosti své, musí zde sedět nebo maširovat v abecedě. Ať pak ještě někdo řekne, že nepřináší „lidu obět“.

Alespoň kdyby ten abecední marš byl dnes zase „poprvé“. Podruhé už ty tváře tak nebaví, zrovna tak jako známá už cesta. Málo je mezi nimi tlustých, tedy dle zvláštního dramaturgického náhledu málo talentu ku komice, málo naděje na veselou budoucnost. A pak — co mám z pouhého pohledu na tváře! Vidím například pověstného urgermána nebo item pověstného liberalistu „z nejkaldnější vody“ — ale on nemluví. Ach, kdyby už mluvili! — Hehe, teď jdou za sebou Skéne a Skopalík! Skéne červené kalhoty vyrábí a Skopalík červené kalhoty nosí. Mají kříž se Skopalíkem ty vídeňské listy! Rády by o něm, o moravském sedláčkovi, strojily vtipy, ale on prý studoval a nosí své zlaté brejle tak sebevědomě, a vtipy nejdou.

Ba už ani křesla slavné vlády, která má „dr. Pražáka v lůně svém“, nepoutají pozornost tak, jak poutala v den prvý. Chci-li vidět pana Stremayera, podívám se, kdeže tam dole stojí nějaký pan páter; obyčejně stojí pan Stremayer před ním a potřásá mu ruku. Chci-li vidět pana hraběte Taaffeho, podívám se, kdeže se kupí trochu větší hlouček rozmlouvajících poslanců; obyčejně rozmlouvá pan hrabě s nimi a ohnivé oko jeho šlehá po sněmovně přes jich hlavy. Škoda, že zde nemá místa pan baron Haymerle, rád bych ho seznal. Časopisy chválí, že prý pan baron mluví německy, francouzsky, anglicky, italsky, turecky, persky, arabsky, novořecky, dánsky a trochu sanskrit. Což může Čechy,

Poláky, Malorusy, Slovince, Dalmatince zajisté těšit, neboť umějí-li jen trochu novořecky nebo arabsky, mohou se s ním smluvit. —

Konec marše. Že prý bude přestávka na čtvrt hodiny. Ale z té čtvrtky bude půlka a tři čtvrtky — co teď dělat? Dívám se ke stropu — nic. Měřím zrakem prostoru po délce, od okna k oknu — alespoň kvůli mně mohl by se teď náhle zjevit Blondin s bidlem nebo Weinrata, který běhá bez bidla a ve fraku. Nic.

Sednu na pokraj lóže a hledím dolů na „naše“. Většina jich užila odpočinku k malé procházce do koridorů a lavice jsou skoro prázdné. Jeden ze zbylých dělá tužkou vlnové čáry po papíru odhora dolů; snad pracuje na kýženém rozšíření paroplavby z Litoměřic do Prahy. K jinému právě přistupuje listonoš. Poslanec odevřel list. Nasadím lorňon. Zdá se, že to ženská ruka v listu, nejspíš list z Čech, od paní manželky. Jen kdybych mu viděl do tváře, kdo to je, — snad bych si něco na něho vymyslel!

Půjdu dolů do koridorů.

Aha, dva páni v důležitém patrně rozhovoru. Abych takhle něco politického zachytil! Poslouchám. Jeden pán tvrdí, že posypat psaný list posypátkem je urážkou pro adresáta. Druhý pán míní, že čekat, až papír oschne, znamená adresátovi tolik jako: „Můj cit k tobě tak nekvapí, abych —“ Jdu dál, ale honem.

„Prosím tě, kdy jedeš zas zpátky do Prahy?“ ptá se mne přítel poslanec.

„Rád bych za dva za tři dny.“

„Buď tedy tak laskav a vezmi mně něco s sebou. Pošlu svým dětem hračky.“

„Nebude se tomu podkládat politický význam, když z říšské rady povezu do Čech hračky pro —“

„Wieder um zwanzig Stimmen! Da können wir ja gar nicht mehr mitmachen!“ bručí tu náhle sonórní bas.

„Oho!“ odpovídá druhý. „Wir haben die Pflicht der Abwehr!“

△ V Praze 25. října

Když chce člověk vidět dnes ještě kousek přírody, musí už jen na Ovocný trh. Ovocný trh přešel ze znamení švestky dnes už do znamení révy, hrušky, jablka a ořechu.

Naším dětem je to jedno a my velcí, moudří lidé dovedem přemýšlet všude, i na trhu. V hrozni vidíme dle Siracha obraz moudrosti. Jablko v nás budí celou řadu představ: Píseň písní, kde milenka se opojuje dechem milencovým „jakoby vůní jablek“, — pak jablko, z kteréhož pomocí praotce Adama nám vzrostl ten milý, rozkošný náš „dědičný hřích“, — dále jablko Parisovo, z něhož vzrostla válka a Homér, — pak zas jablko Tellovo, z něhož vzešla svoboda, — konečně jablko Newtonovo, z něhož vyšlehla osvěta. „A co nám přináší jablko říšské?“ ptá se Jean Paul. Inu — co chce! Velký hřích nebo trojanskou válku, také ale osvětu a svobodu — někdy.

„Úsměvný“ hrozen, „úsměvná“ hruška, „úsměvné“ jablko, „úsměvný“ — ne, poetové ve své stylistické hatmatilce neřekli ještě ani jednou o hnědem, vráskovaném ořechu, že je „úsměvným“. Co je nám ale platna všechna ta úsměvnost po ošatkách Ovocného trhu, když země pod nimi už je černá a blátivá, a nebe nad nimi sychravé a šedé! Ano, podzimek už je zde, ba již i zima se všemi příznaky svými. Baby chodí po domech s mechem. Fanfárové služky, nenavyklé ještě časnému soumraku, vráží do sebe s takovou chutí, že dláždění je denně poseto džbánkovými střepy. Dámy stojí před krámskými výlohami a obdivují se nevidaným neslychaným formám letošních zimních klobouků. A „za nevidět“ už bude každý rád, když nebude musit ani na ulici ven a u domácího krbu bude moci ohřívát tělo i duši.

To prý je velmi pěkná věc, takový domácí krb! „Krásna

je kometa, meteór a severní záře," praví básník Hamerling, „krásný je kmitot hvězd, červánky ranního a večerního nebe, krásna jsou města radostně iluminovaná, vrchy slavnostními ohni poseté, ohňostroje od země k nebi sršící — ale nejkrásnějším, nejsvětějším, nejjvznešenějším a nejmilejším plamenem je prý ten plamen na domácím krbu.“ Možno — vždyť toho můžem zkusit! Sáh březového dříví stojí jen 15 zl, trvá celých 14 dní a při krátké jedenáctiměsíkové zimě, jaké se těšíme my v Čechách, činí to na nejvýš vydaj 330 zlatých. Jiným než březovým dřívím topit není beztoho ani elegantní — ta bílá kůra má do sebe — kus noblesy a vyjímá se vedle vlašských, umělecky z bílého mramoru vyvedených kamen, jaké obyčejně nalazáme v českých našich domácnostech, velmi pěkně. A věru že si může i nejchudší literát český dovolit toho vydání březového, zvláště když beztoho veškeré ostatní potřeby jsou dnes přímo až komicky levné — divadelní lóže pro zimní sezónu například jen 350 zl, stálý fiakr měsíčně jen 160 zl atd.

Popřejme si tedy my čeští literáti alespoň „radostí domácího krbu“! Beztoho bude pro nás letošní zima as namáhava, namáhavější než každá z předešlých. Máme teď četnou českou šlechtu svou, kteráž demonstrativně ve Vídni pronášela po česku své „Slibuj!“ a doma dle dávných zvyků svých bude chtít vlastenectví své osvědčit teď tím okázaleji. Nebude to vždy a zcela příjemné — ale nebude také as žádného uhnutí! Copak mám dělat, když mně ráno galonovaný lokaj nebo zlatem okovaný panský myslivec přinese lístek: „Velectěný příteli! Doufám, že snažné prosby mé neoslyšíte a dostavíte se dnes k dýchánku v paláci mém, ku kterémuž jsem sobě dovolil sezvat květ literatury naší a našeho umění. Račtež jen mému poslovi říci, přejete-li si, aby kočár můj Vás očekával u divadla, nebo zajel k Vašemu domu. Spolehaje na osvědčenou laskavost Vaši, jsem Váš věrný hrabě A.“ a dole bude ženskou rukou připsáno: „Zaspívám Vám zamilované Vaše číslo z Dalibora. Hraběnka A.“ — co? Mohu se vymlouvat, že kníže B. si přispíšil a pozval mne o 24 hodin dřív, když

vím, že hrabě A. a kníže B. si všechno povědí? Mám hledat jiných lží? Zvláště když jsem skutečný milovník Dalibora a hraběnka vskutku s citem a chutí Smetanovy skladby zpívá!

Arci, je to privilejem šlechty ve všech zemích a u všech národů, že se stýká a hledí obklopovat vždy „květem“ národa svého. Šlechticové vynikají rodem svým a chtějí dokázat, že vynikají i duchem. Dostalo se jim od prvního dětství vychování co nejpečlivějšího, oni pak zcela přirozeně hledají společnosti těch, kteří vynikají vědou nebo uměním. Šlechtic, jsa dle rodu mezi předními ve vlasti, hledí postavení své odůvodnit také vyšším stupněm vlastenectví, především tedy tím, že sobě váží všeho, co vlast jeho má „krásného“. — To je všechno velmi pěkné a nedá se ani vykládat za zlé — když jsou ale ti naši čeští šlechticové tak divocí a odedávna neznali ve vlastenectví skoro žádnou míru! Pak to ovšem odnesem my, kteří jsme „květem“ a kteří „vynikáme“ ve vědě a tento. Škubou se zrovna o nás — a to věru není příjemné, ať říká kdo chce co chce!

Zvláště letos, kdy se bude v zimních dýcháncích napořád as politizovat. O říšské radě a těch ohromných koncesích, jakých se dostane Čechům. O tom, jak se má upravit „Pluslajtanie“, jakž teď nazývají Bosnu a Hercegovinu. O alianci mezi Rakouskem a Německem a jak tou aliancí zabezpečen „světový mír“. Také že je najisto zabezpečen, ten mír světový! Zvláště teď, když se k Německu a Rakousku do třetice hlásí také ještě Itálie! Právě tam dole byla rekrutýrka a časopisy vypravují, že prý vypadla skvěle: rekrutů dost a dobrých. Jeden z nich prý měřil celý metr a vážil plných dvacet kilo. Taková armáda se arci nesmí podceňovat, hlavně pro zázračnou hybnost svou. Vždyť jde pět vojáků na cent, celá kumpanie zaujme nanejvýš prostoru jednoho krychlového sáhu a zcela obyčejný železniční vláček stačí na bleskorychlou dopravu celého armádního sboru!

NÁRODNÍ LISTY 26. října 1879

△ *Ve Vídni 29. října*

Bůh ví, nejsem neskromný, ale že budu moci z adresní debaty každého dne alespoň tucet slušných řečnických hromů poslat do Prahy, doufal jsem přec. Přinejmenším jsem doufal, že hned zprávu o první schůzi zahájím například slovy: „Zvěstuji vám pověst veleslavnú o velikých pótkách, lutých bojech“ a že v myšlénkách svých budu se kochat představou, jak vy tam v Praze vystupujete honem na prsty, v bláhovém domnění, že uslyšíte ale ihned líp. A zatím jde debata klidně jako přátelská rozprava, místo hromů trochu šelestění podzimního listí, místo divokých vodopádů samé klidně se vinoucí říčky, z nichž žádná neurve ani kousek levého nebo pravého břehu a honem se ráda uhne, když vidí, že by narazila snad mimovolně.

Jsou tu „dvě strany“ a „obě straně stojí protiv sobě bez hnutia, na zasazenú patú, na pevnú lýtkú“. Ať se mluví co chce, žádné lýtko se nezachvěje, žádná pata necouvne ani o vlas. Kdyby řečníci mluvili krásně, tak krásně, jak zpívali ti tři bibličtí v peci, „na druhé straně“ nepohnou nikým. Co na této straně je „chvalné“, na druhé straně je naprosto „nechvalné“, a nikdo to nevymluví. Vidíme sice, že řečnické zápasiště dole je plno, slyšíme, jak ti okřídlení démonkové, jež lidé nazývají „slova“, sviští a bzučí prostorou, ale všechna slova jsou jako kočičky na velkonočních metlách, hladké a beze vší ostrosti. Řečníci oplývají „spravedlností“, jak každý z nich praví, a když přec některý slova ostřejšího užítí chce, napřed protivníka trochu pohladí. Vždyť i nás Čechy ten onen teď zde hladí — a to je dost! Rozumí se samo sebou, že by věc ta byla naprosto v pořádku. Jen že jsme navykli slyšet zvuky drsnější z té sněmovny za Skotskou branou a zvláště že nemůžem jinak než myslet zpět na první leta šedesátá, kdy tu také seděli „naši“. S námi as stejného náhledu je

obecenstvo. Galerie, diplomatické, panské lóže jsou plny. Jak kde dole řečník vystoupí, hrne se obecenstvo sem a hrne se tam a po všech galerijních lavicích stojí a vrší se lidé. A pak si s povzdechem zase sednou.

„Zápas“ děje se s akademickou přísností jako zápasy starořecké. Vždycky jeden řečník levice, pak pravice — sotvaže jeden snažil se roznítit svůj ohníček, už je tu druhý, aby jej sfoukl. Žádný nemluví příliš dlouze. Myslilo se, že vůbec bude řečníků málo. Z pravice se jich pro počátek vůbec přihlásilo jen šest. Zajisté málo, zvláště ale málo na nás Čechy, kteří toho tolik máme co říci. Máme tak mnoho svých myšlének, o něž se bojíme, že nám ztuchnou, když nebudou moci na světlo a vzduch. Ale snad je to politické, mlčet včas. Zato Němci hned „dluhým tahem tahú“. Na našich šest přihlásilo se jich šestnáct, a mezi debatou dalších devět — „die Lust zu reden kommt zu rechter Stunde“.

Prvním řečníkem byl dr. Eduard Süß. „Almanach říšské rady“ jmenuje ho „parlamentárním řečníkem první rady“. Možno, my jeho řeči „první rady“ neslyšeli, jeť dr. Süß teprv od roku 1873 v radě říšské; řeč dnešní neučinila toho překonávajícího dojmu. Zdálo se mně, jako bych viděl před sebou suchého muže v těžkém pluviálu. Orgán nepodobá se být výdatný, řečník jej musí každý okamžik ovlažovat vodou — užívá ovoce své činnosti, jeť dr. Süß hlavním původcem toho, že má Vídeň teď dobrou vodu, a v tom ohledu bychom přáli také Praze, aby měla nějakého dr. Süße. Pakli jsem mu dobře rozuměl, chválil ve své řeči trochu Němce. Co už jsme slyšeli a čtli upřímné, horoucí chvály Němců — ale vždy jen zas od Němců. Myslím, že by i je samotné to překvapilo, kdyby je chválil stejnou měrou také někdo jiný. Jedno místo řeči jeho — „tschechisch — böhmisch“ — vyvolalo na pravici hlučný odpor; perutě ducha Davida Kuha, vynálezce toho „tschechisch“, zavanula v tom okamžiku sněmovnou. A pak řekl směrem k pravici: „My sobě zůstanem vždycky cizí.“ Inu — „snad tomu chce sama příroda,“ jak Raupachův Tasso praví! — Vcelku měl pan doktor s malými prostředky dosti dlouhou řeč.

Druhý řečník levice byl Rusín, *Kowalski*. Mluví živě — ale člověk lituje, že řečník nemůže zůstat anonymem jako spisovatel a že řeč nedá se odložit jako kniha. Byl bych *Kowalského* řeč vděčně odložil, jakmile začal o Polácích mluvit. V tom okamžiku švihnul sněmovnou bolestný vzkřek té nesvornosti, která dělí v lidstvu národ od národa, v Slovanstvu ještě kmen od kmenu, ba dělila nás někdy Čechy i od Moravanů. Tomu přec jen „příroda nechce“! — A pak přišli *Scharschmid* a *Lustkandl*, naši „krajané“, poslední čtenářům českých novin hlavně tím znám, že s ním svého času obšírně polemizoval František Deák. Nevím, co to je: namáhám se, když opoziční řečník mluví, cituju si Goethova slova: „Obyčejně domnívá se člověk, jakmile slyší slova, že sobě při nich také něco myslit musí,“ — ale ono to nejde, slyším jen věci, které jsem z německých úst již tisíckrát slyšel, vše činí dojem hluchých frází a člověk se dívá na řečníka jako na nějaký malý státek, u kterého jsou v oběhu jen peníze cizí a který, „aby se neřeklo“, razí si nejvíc něco peněz drobných. Jakmile začal *Lustkandl* mluvit, zdvihly se lóže a galerie a obecenstvo putovalo domů. To může řečníka pýchou naplnit.

Z pravice mluvili *Dunajewski*, řečník obratný, do všech důležitějších debat zasahující, dále *Clam-Martinić*, jehož řeč rozhodně nad všechny ostatní vynikla, a kníže *Adolf Liechtenstein*. Vesměs čelili k nejvyšší umírněnosti slovně i věcně — však čtenář již obsah jich řečí zná. *Liechtenstein* měl tu as svou řeč panenskou. Mluvil volně, stylizoval okrouhle, třeba by posluchači byla co do věci zdála se řeč poněkud mozaikovou. Několikrát dovedl opravdivou náladu sněmovny provanout rozmarem. Zvláště když osvědčoval, že „německý sedlák naprosto nesouhlasí s tím, čeho dovedla říšská rada posud“, — „a jak o vás smýšlí sedlák slovanský, to přec, pánové, víte!“

Každý řečník slyšel „bravo!“ své strany, mnohému se tleskalo, a každému se po řeči gratulovalo, hlavně od sousedů. „Strana“ — „soused“. A obě strany stojí proti sobě bez hnutí — na zasazené patě.

△ Ve Vídni 31. října

Ne, příjemno zde člověku není. Ne a) co žurnalistovi a ne b) co Čechu.

Život zde může člověk nechat v té takzvané „žurnalistické lóži“ poslanecké sněmovny! Rád bych věděl, proč se jí říká a) „lóže“, b) „žurnalistická“. Není věru ani možná, abych vám podal o ní pravé ponětí. Kdybych řekl, že je ještě desetkrát horší než žurnalistická lóže pražská, není ten výraz ničím, poněvadž si přece ani nedovedete pomyslit nic horšího, než je pražská lóže ta. Ještě nejspíš byste sobě dovedli učinit obraz, byli-li jste někdy v zastavárně na licitaci, když bylo licitantů, až stáli ze dveří ven. Žurnalistů je tu menšina, to se rozumí. Většinu tvoří „hosté“, nezvaní, nejrůznějšího stáří, starci i hoši, lidé ve fraku i v kalmuku, ano i dámy. Hledáš-li své číslované místo, sedí na něm alespoň už dva hezky tlustí lidé, na jichž zádech stojí a klečí tři jiní. Musíš zůstat stát v tlačenici, s tužkou a notickou v ruce, tísňen a strkán — každý okamžik ti vylítne tužka nebo knížka z ruky. Za pět minut jsi mokrý jako myš. Co platno: „Není potřebí, abych žil, je ale potřebí, abych se — potil,“ řekl Pompejus. A sněmovní sluha říká, že prý „to jinak nejde“.

Skoro rovněž plno je po ostatních lóžích a po galeriích. Roste to ode dne ke dni, a kdyby trvala adresní debata ještě dva dny, puknou stěny. Některé dámy vydrží tu sedět od rána do noci — vzácný smysl pro politiku! Škoda, že nemohou také dolů. Mohly by při hlasování sbírat hlasy jako „súdné děvy“ v Libušině soudu. Snad by už z galantnosti nenavrhoval pak poslanec Bareuther „hlasování dle jmen“. Vlastně se jim musí člověk divit, že na těch galeriích vydrží. Vějíře pracují a šustí, krajkované šátečky otírají čela a skoro před každou dámou leží rubínová fióla s nějakou voňavkou. Je tu vpravdě děsný vzduch!

Poslanec Friedmann, ten černovousý, hezký, vynalezl prý „čistění vzduchu ve velkých městech“ — mohl by svého projektu napřed zkusit zde, v malém. Mám ho rád, toho černovouseho, hezkého Friedmanna. Mluvil sice pro adresu menšiny, ale řekl, že prý „předpokládá, že na pravici sedí celá řada geniálních lidí“. To dělá člověku dobře — počítám se jaksí k pravici.

S debatou roste chuť k mluvení. Řečník za řečníkem přináší „svému bohu“ ovoce svých rtů a už je toho načesaného ovoce jako na podzim v sadě. Při řečnění drží skoro každý „zvuchou tužku“ v ruce a šermuje jí ve vzduchu. Jeden mluví zmrzle, jako když mrzutá žena svému muži odpovídá, jiný spustí hotový katarakt, jako by celá jeho bytost byla sesazená ze samých jen slov. Ale debata je teď po řeči Riegrově rozhodně živější. Vskutku se už „rozohnichu zraky protiv sobě strašivo“, „nebeská létadla“ jsou všechna poplašena a už tak leckterý vzezvučel tu skřek hrůzonosný. Řeči sviští jako dvousečné meče, slyšíš sice sladká slova, ale vzpomínáš si přitom na sladké ovoce fíkových stromů, jichž pně jsou prý jedovaty. Dnes vysvětloval předseda, pročže nevolal včera dr. Riegrovi k pořádku. Nu — byl blízek tomu, viděl jsem, jak ruka jeho cukala a sahala už po zvonci.

Také šedý náš přítel Herbst už mluvil. Řečnil vesele, se živou akcí. Není ale nic platno, je přece jen vidět, že není už Herbstem bývalým, že dnes je už Herbstem dosti opuštěným. Ty dny mu minuly, kdy byl nejmocnější z mocných, kdy „jakmile vstoupil do shromáždění, kmetové vstávali a kladli ruce na ústa svá a knížatům se jazyk přilípl k dásním“. Neukazuje toho na sobě, vskutku by ale asi zvolal s Jobem: „Kéž jsem zase jako ve dnech minulých, kdy bůh mne ochraňoval... kdy byl jsem v podzimku dnů svých!“ — Slyšel jsem přednedávnem najisto tvrdit, že prý ještě otec Herbstův jmenoval se Podzimek, byl z jižních Čech, odněkud ze schwarzenberských statků, a odtud se přestěhoval do Uher, kdež se poněmčil. Sděluj to ovšem jen co kuriosum, možno konečně je to, rekrutují se naši přátelé jak známo z blízka i z daleka.

Mimo Martinice a Riegra nepromluví z našich tentokrátě nikdo. Vůbec se naši nespustí as tak brzy do řečnického proudu. Jeť tak těžko „v cizině zpívat písně ze Siónu“, zvláště když není lze zpívat je mateřštinou. Člověk v té cizí řeči tíž myslí, pomaleji se propracuje k původnosti, a pověstné jazykové katarakty německých řečníků přímo zastrašují. Jeť prozatím třeba opatrnosti, ti pánové jsou ve všech parlamentárních zvycích dobře vyškoleni a ve svém smýšlení k nám nesmířitelní. Psané slovo je ve své působivosti hotový chudáček naproti slovu mluvenému. Řekneš slůvko, a už působí jako horčičné zrníčko na lidi, byť jich bylo do tisíců, proneseš slůvko, a letí jako raketa do střechy doškové, promluvíš je — a čtyřma koňma už je nedohoníš.

Nesmířitelnost bylo hlavně vidět včera, při schůzi večerní, když byla řeč Riegrova už mysle rozvlnila. První to „noční schůze nové éry“. Kdosi pravil jednou, že by se nemělo počítat jen „12 svatých nocí do roka“, nýbrž celých 365, každá noc je prý svata. Nu, tu včerejší by byl asi vyškrt. Myslím, že starý, bledý měsíček nemá vůbec as příliš lichotivého ponětí o naší strakaté zemi — včera si svítil tak jasně na ni a na ten flíček její za Skotskou branou, a mínění jeho se as taky nezlepšilo. Místo slavičků tloukli lidé, ale do sebe, a místo posvátné písně ponocného harašila basová klapačka vzdoru.

Je po všem. Minul den a minul den vterý, levice se vymluvila a posléz zbyl na řečnicku jen zpravodaj většiny, hrabě Hohenwart. Napnutí bylo všeobecné. Pravice ovšem měla „v útrokách statnú vieru“, a také se neklamala — řeč Hohenwartova byla pravý vzor důmyslu a elegance.

Hlasování, to první velké, je odbyto. „Mudrci jsou vždycky v menšině,“ pravil jeden z levých.

△ V Praze 6. prosince

Prosím snažně, aby žádné přihlášky rodin, které chtějí pozvat chudé k sobě na Štědrý večer, nebyly více na mne adresovány. Veškerí chudí pražského obvodu jsou již zadáni na večere a stromky, také i na obědy a večere božihodové, a nemohl bych tedy žádnému dotýčnému přání více vyhovět.

V Praze dne 20. prosince 1879. — A. P., pražský otec chudých.

— — — — —
Z naší útulny pražské. Minulého svatého téhodne nenoclehoval v útulně nikdo — První „denní zpráva“ v č. 310 Národních listů ze dne 30. prosince 1879.

— — — — —
Pěkný inzerátek a pěkná lokálka! Jenže nebude stát ani v Národních listech, ani někde jinde. A že stála jen kdesi v listu německém, berlínském, také — co zbožné přání. Bylo by to tak pěkné! Ale nebude to tak pěkné! „Musíme se velice obmezit, nesmíme si sami ničeho zvláštního dopřát — máme sice ještě dobrý kabát na sobě, ale dluhy začínají hned u prvního knoflíku pod límcem!“ slyšíš na všech stranách. No — něco je na tom pravdy. Třeba je dosti mnoho na tom pravdy. Ale přece je to víc fráze opatrnosti, jakási asekurace „při nynějších nejistých poměrech“, a těch, kterým nezačínají dluhy ani ještě pod límcem — vzadu, je přece jen dosud valná část. Můžem-li armádě vojáků dát miliardu zlatých, můžem snad armádě svých chudých dát alespoň zlatku jednotlivou. Vždyť je to také skutečná armáda, oděná uniformní kytlicí bez zlata a hedvábu a opatřená armaturou moderní — bídy.

Je těch chudáků zimou se tetelících a hladem schoulených jako mlhavých mračen. Útulna je denně přeplněna. U dveří našich bytů zacinká každou chvílku zvonek, a když

otevřem, stojí tu postava němá, jen se tak plaše dívající — to ostýchavé cinknutí zvonku už řeklo beztoho vše. A zaběduje-li na chodbě přece hlas prosebný, je vzdor mrazu tak horký — tak horký! Pálí z něho stud, šlehá zimnice nejistoty, dýchá žhavý popel strachu.

Pravidlem není věru třeba nabádat teprv zvláště náš lid k dobročinnosti. Vždyť je to lid slovanský, hostinný, dobrý. Kdož jiný má pro bídné žebráctvo tak dojemných slov jako Slovan! „Moji milí rodičové!“ osloví Rus žebráky, — „Tumáte, tatíčku náš!“ řekne Čech. Snad je v tom tajné srovnání, že nemůže být nic skvostnějšího, než když dítěti popřáno, aby se stalo dobrodincem rodičům svým. Jen zkuste, jak dobrodiní blaží! Pozvete chudého k svátečnímu svému stolu, a uvidíte, co takový chudý vám za to může dát! Nevybírejte, vezměte kteréhokoli, vždyť každý z nich opuštěnou sirotou, bez příbuzných. Byl-li odevždy chud, ani se mu příbuzní nikdy nenarodili, a zchudnul-li teprv, ihned mu pomřeli.

Ovšem každý „nestoluje“ panský, ani o velkých svátcích ne. A mnohý by, pozvav si hosta, třeba v té kytlici, učinil pro stůl pak něco víc, než jeho poměry vlastně dovolují. Ale vždyť je tu pro dobrou vůli letos pomoc — ta naše útulna! Tam bude prostřeno a ustláno o Štědrý večer, před i po něm. Tam se přijímají — a všude se zajisté přijmou pro ni — i dárky malé, nejmenší a každý přispěje k úlevě bídy. Útulna povstala šťastnou myšlenkou společensky vznešené Pražanky. Myšlenky se chopily kruhy zámožné, s takým ohněm, že myšlenka v době velmi krátké došla svého uskutečnění. Jakkoli je ovšem přední povinností kruhů těch, aby přispěly ze svého nadbytku, ukazuje se přece skutečná bída větší než posavadní ochota, útulna vidí se býti malou, a je patrně nutno, aby se dobročinné té myšlenky ujaly kruhy všechny a trvale. Ale kupodivu — právě naše střední a nižší kruhy, jindy ihned radostně ochotné, tentokráte se zdržují. Je v tom *ostych*, nic jiného. „Páni“ to začali, „lid“ se zdržuje. Ale velmi nemístně — sebemenší příspěvek je vítán a každý může „vánočním dárkem“ zde potěšit jiné — i sebe. —

To jsem vlastně napsal lechtivé slovo a vyslovil choulstivou věc — „vánoční dárek“. Dotknul jsem se mžikem tisícerych nadějí — a sterých starostí. No — mohu já za to? — pročpak to na mne volá ze všech novin a ze všech krámů. „Vánoční dárky — vánoční dárky!“ Všechno je najednou „zajisté“ zas „nejvhodnějším“ vánočním dárkem. „Houně na koně“, k nimž potřebí si přikoupit jen pár pěkných koní, „nové saně“, k nimž potřebí si jen přiříditi nějaké hospodářstvíčko, „věžní hodiny“, k nimž potřebí jen přistavět věž a dvoupatrový zámek, „mladý, hodný manžel“, jehož si může opatřit každá, která má například jen 40 000 zl jmění. — „Zajisté je nejvhodnějším vánočním dárkem hlavní trefa,“ hlásá směnárni závod, proniknutý hlubokou pravdou svých slov, a nabízí los, jenž musí „alespoň“ 20 zl vyhrát, třebaž v nejnešťastnějším případě až roku 1940, kdy ta loterie dobíhá. — „Zajisté je zdraví darem nejvzácnějším“, a lékárník nabízí škatulku krev čistících pilulek, pomáhajících hlavně „proti zácpě“. — „Zajisté je cestování nejlepším prostředkem vzdělavatelským, a nejvhodnějším vánočním dárkem bude tedy zajisté pro každého — lístek paroplavební společnosti dopravující do Ameriky přes Hamburk.“ — „Zajisté bude nejvítanějším dárkem zajištěná budoucnost“ — a člověk by se už pranic nedivil, kdyby za tím stály — „rakve všech velikostí, dřevěné i kovové a“ — eh, je to teď honba, je to vzácná ochota prodávat, pomáhat těm nebohým lidem, kteří si nevědí a nevědí rady!

Však je také člověku zrovna vrozena ta chuť darovat, obšťastnit někoho! Viděl jsem sám tyto dny případ krásný, mohu říci, že pohnutlivý. Proč bych jej nesdělil? — o každý vskutku šlechetný čin je škoda, nevejde-li v obecnou známost.

Mladý pán, jemuž dobrota z očí koukala, šel do divadla. Měl v kapse dvě svobodné vstupenky do parteru a nikoho, komu by byl jedné z nich popřál. I kývnul, rychle se rozhodnuv, za náročím na číslovaného sluhu. Snad se mu zželelo muže v mrazu nepokojně přecházejícího, snad v něm květla také myšlénka vzdělavat lid a pozdvihnout jej k sobě.

„Pojďte,“ řekl mladý pán, a muž šel. Mladý pán mu vtisknul vstupenku do ruky a velmi ochotně bděl, aby muž nezbloudil. Mladý pán postavil se až do popředí parteru, muž k pilíři dál vzadu, s číslovanou čepicí v ruce. A když mladý pán poprvé aplaudoval, ohlídl se, líbí-li se to také muži. Ale viděl, že muž stojí nepohnutě, ustrnut netušenou krásou. A když mladý pán ohlédl se podruhé, viděl už, že šťastný muž, překonán porozuměním, aplauduje celou šířkou poctivých svých rukou. Nikdy se mladému pánu ještě tak nelíbila divadelní produkce, nikdy netančila taktovka v orchestru před jeho očima tak vesele, nikdy — — až — —

Však já se nebudu blamovat naproti vtipnému čtenáři, abych vypravoval konec, v jistém ohledu smutný a dotýkající se otázky čtyř šestáků! — Jen to chci ještě podotknout, že jsem je viděl po hře oba na nábřeží, stojící pod svítilnou. Muž měl číslovanou čepici nějak v týlu. A mladému pánu, trochu rozpačitě se ohlížejícímu, se skvěla slza v oku. Nevím, byl-li to poslední výprask uměleckého nadšení, nebo účinek mrazu, či snad svědek bolu nad velkým zklamáním.

NÁRODNÍ LISTY 7. prosince 1879

△ V Praze 20. prosince

Takováhle suchá zima je zvláště příjemna ve městech; ale ta města musí být aspoň tak velká jako Praha. Mlha se spojí pak s oblaky prachu, rozsvrbuje oči, rozdrhne hrdlo, a když mluvíme, zní to, hudebně vzato, jako chrapot umírajícího. Alespoň se tím připravujem na tu prý již velmi blízkou dobu, kdy všichni umřem hlady. Ano, ano, vskutku prý usnesl se pánbůh ve svrchované milosti své, že nás teď nechá hlady pomřít. Půl Evropy prý již hladoví, my druhá půlka půjdem za první půlkou.

Bude to jux! Místo na ledě dáme si se svou milou rendezvous na dvoře v Petzoldově restauraci a při milostném šveholu budem hledat bramborové slupky. Boháč se ve své stravě stane skromným jako nádeník, a nádeník — ten nechá jídla vůbec být. Nebude lidí urozených ani neurozených, bohatých ani chudých, chytrých ani hloupych — budou jen samí hladoví. Lidé se stanou hodní, poslušní, tiší. I revolucionář hladem zkrotne jako pardál v menažérii. A papež, „nedostane-li šest dní nic jíst“, odvolá sylabus. Náramný jux to bude! Když není pěkná válka — ostatně jsme se už i nejpěknějších válek nějak přejedli —, bude alespoň krásný hlad.

Nemusel být, je pravda. Kdyby se bylo s veřejnými penězi šetřilo, nevydávalo jich tolik na školství a podobné ničemnosti, mohlo by se teď za ty miliónky koupit obilí, dříví a třeba i trochu omastku. A konečně, kdo zrovna nechce, nemusí ani teď hladem se dát hned umořit. Je proti němu prostředek. Náš Rubeš aspoň tvrdí, že „kdo spí, nemá hlad — leda by hlady *nemoh* spát“. Nač ale vyhledávat prostředků! Dle profesora Görnera, neumřem-li hlady, umřem beztoho znenáhlym otrávením. Naše potraviny jsou prý už samá faleš, samý jed. To ale přijde myslím na náhled...

Paní Irena Vačlerová, choť pana rady a doktora Amadea Vačlera, beře mléko pro domácnost svou z městského mlékařského závodu pana Laktancia Floriánka. Všichni členové rodiny páně radovy jsou stejného názoru, že mléko páně Floriánkovo je mocmoc modravé a rozhodně vodnaté. Pan rada chodil po prvním vždy sám k mlékaři zapravit měsíční oučet, a předsevzal si, že při nejbližší takové příležitosti o věci promluví. Šel tedy a zastal pana Floriánka právě na dvoře pumpu spravujícího. I prohodí pan rada žertovně, že mlékařství as nedaří se dobře, když pumpa není v pořádku, načež pan Laktancius Floriánek, s kladivem v ruce, se vzpřimil a prál:

„Aj, aj, můj znejmilejší — co mi tu povídáte! No to mně můžete doslova věřit, že mně ani ve snách nenapadne zapírat, že přilívám do mléka vody. Ale kdyby si pan rada proto myslil, že to dělám z vředkářství, to by se ukrutně mýlil, nehledě ani k tomu, že by přímo urazil počestný obchod náš. Ne, můj znejmilejší, vodu dáváme do mléka jenom a jenom kvůli lidem, kteří je pijou. Musím vám říci, pane rado, že jsem přítelem lidstva a netrpím, aby lidstvo bralo zkázu. Dejme například tomu, že kráva má nějakou nemoc, — může být mléko z ní zdravé? Šprknu-li ale jednou dvakrát vody do něho, je mléko zas takové, jaké má být! Ach voda — nejde nic nad vodu! Nebo dejme tomu, že kráva sežere nějaké jedovaté bejlí; mám snad z pouhé lenosti, abych neměl trochu té práce s pumpou, nevinné lidi nechat pojit? Panebože, to by bylo pěkné! Ne, ne, můj znejmilejší, raděj přileju tři i čtyry mázečky vody do mléka, jen aby bylo tak zdravé a blahodárné, jak právem ze závodu Laktancia Floriánka očekávají se může.

A teď poslyšte dále, můj dobrý pane rado! Každé mléko, a kdyby bylo z nejlepší krávy na světě, každé mléko je lidskému žaludku škodlivé. Jeť příliš mnoho sýrové látky v něm. To už dokázali Šafařík a Štolba a jiní. Milióny mužských i ženských — napsali ti učenci někde — zhyne do roka následkem smutné své nevědomosti tím, že slabý žaloudek svůj přecpou látkou sýrovou. Látku tu se vsaje

do všech cév a člověk umře vnitřním zadušením. Svrchovaný bože, když si tak vzpomenu, jaká zodpovědnost leží na dvou mých očích! Věřte mně, pane rado, že se často zadívám na tu pumpu zde a nemohu a nemohu pochopit, proč lidé nepřicházejí, aby ji zulíbalí!

A teď poslyšte dál, můj dobrý pane rado! Vy přece víte, že lékaři do každého mléka pro děti přilévají vody. Proč to dělají? Protože vědí, děti že by pohynuly, kdyby pily mléko bez vody. Pane rado, je-li vůbec nějaká dobrá učitelka na světě, je to příroda, věřte mně. Pročpak pijou krávy tolik vody? Jen z přirozeného pudu, pane rado! Vnitřní hlas jim praví: připumpujte si vody do svého mléka, sic vás sýrová látka umoří. Co záleží tedy na tom, pumpuju-li já, nebo pumpuje-li kráva? Kráva je také konečně jen němá, nerozumná tvář, a pije někdy snad příliš málo. Pomohu-li ale svým lidským rozumem a doleju-li scházející vodu, je mlíko jak býti má.

A teď poslyšte dál, můj dobrý pane rado! Vy přece víte, co je křída? Výtečná věc, pane rado! Kráva ji ovšem nežere, protože neví ničeho o lučbě; žere jen štovík a věci podobné, které se dostanou do mléka a člověku přinejmenším způsobí alespoň bolení. Co ale povídá věda? Křída ničí kyseliny. Dám tedy křídy do mlíka a zachovám své odběratele při zdraví, aniž by je to stálo jen jediný šesták. Můžete mně věřit, pane rado, já dávám křídu zrovna zdarma!

Ale ještě to musím vám říci, pane rado, pro mne at si lidé mluví, co chtějí! Vy jste moudrý pán, máte náhled a moje svědomí je čisté. Já znám velmi dobře svatou povinnost svou a budu ji konat, byť by mne měli proto i upálit. Ty moje nebe, copak mně na tom záleží, stojí-li mne ta pumpa zde do roka pár zlatek, když vím, že je dobrodiním pro celé město? Co mně záleží na tom, zač je libra křídy, když vím, že na zlepšení mléka musí být? Však ono se to přece uzná, však spravedlivost zvítězí, — to vám povídám já Lactancius Floriánek! ...

Podotýkám výslovně, že uvedená zde zajímavá rozmluva je — opsána z jakéhos MÜNCHHAUSENA *amerického*.

Zajisté že si mnohý myslil: tohleto se týká Prahy. Je řeč o pražském mléku. O pražském Floriánkovi. Hehe — ten se napálil!

NÁRODNÍ LISTY 21. prosince 1879